Milliyet

22 İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

PAZARTESİ 11 AĞUSTOS 1919

ERZURUM KONGRESİ KARARLARINA HÜKÜMETİN TEPKİSİ:

«KUVAYI MİLLİYE DERHAL DAĞITILACAK»

Damad Ferid'e her isteğini yaptıran İngiliz Generali Milne

İçişleri Bakanı, yayımladığı tamimde kongrelerin yasaklandığını, aykırı hareket edenlerin tutuklanarak İstanbul'a gönderilmesini istedi

İÇİŞLERİ Bakanı Adil Bey'in, Erzurum Kongresi kararları açıklandıktan 24 saat sonra bütün Anadolu vilâyetlerine yeni bir tamim yollayarak, Kuvayı Milliye'nin derhal dağıtılmasını tekrar istediği ve kongrelerin yapılmasını da şiddetle yasaklayarak, bu emirlerine aykırı harekete devam edecek olanların derhal tevkif edilip İstanbul'a gönderilmelerini talep eylediği bildirilmektedir.

Damad Ferid'in Içişleri Bakanı, Batı Anadolu'da, Yunan ve Italyan işgal sınırlarını tespit edecek olan İtilaf Devletleri Komisyonu Başkanı General Milne'in hükümete başvurarak, Yunan işgal sahaları dışındaki "çetelerin" süratle dağıtılmalarını ve halkın da bu çetelere katılmalarının önlenmesini Damad Ferid'ten şiddetle ve ısrarla istediğini de 8 ağustos tarihli tamiminde itiraf etmekte, bunun üzerine bu yeni tamimin hazırlanarak gönderildiğini bildirmektedir.

Türkiye devletinin Içişleri Bakanı tamiminde şöyle demektedir:

"Millî teşkilât adı altında toplanan kuvvetlerin gecikmeden dağıtılması hakkında hükümetçe evvel ve ahırda yapılan tebliğlerin nasıl kati ve siyasî bir lüzuma dayandığı ve yapılan ihtarların uygulanmasında gecikildiği takdirde memleketçe ne kadar büyük mezaratların meydana geleceği General Milne'in ifadesiyle teeyyüt eylemektedir."

HÜKÜMET BİLİRMİŞ

Ingiliz generalinin şiddetli notasına boyun eğen Içişleri Bakanı, tamiminde, dahili ve harici siyasetimizi ancak hükümetin idare edebileceğini, her şeyi ve memleketin menfaatlerini en iyi hükümetin bilip takdir eyleyeceğini ileri sürmekte ve şöyle demektedir:

"Şurada burada her ne sebep ve maksatla olursa olsun toplanan gayrî resmî kuvvetlerin behammal dağıtılmasının önemli ve gerekli olduğuna dair vaki olan bildirilerin pek önemle dikkate alınarak yerine getirilmesine gayret etmek bütün mülkî ve askerî memurların en başta gelen vazifeleridir. Ahalinin hak ve hayatlarının teminine gelince bunun için de icap eden tedbirlerin alınması yalnız hükümete aittir.

ZARARLI TEŞVİKLER

Şu halde millî teşkilât ve başka namlarla meydana getirilen toplantıların memleketin muhafazası ülküsüne dayanmış olduğuna dair ileri sürülen mülahazalar da varid değildir. Keyfiyet gazeteler ve bastırılacak ilânlar vesair vasıtalarla ve herkesin anlayabileceği bir dille hemen yayınlanarak bahsettiğimiz hakikatlerden haberi olmayan masum ahali fertlerinin, ahvali ve siyasî icabatı takdir edemeyen bazı kişilerin memleket ve millet menfaatine pek zararlı olan teşviklerine kapılmamaları sebeplerinin her suretle yerine getirilmesi lâzımdır.

Hiçbir kötü fikri olmayıp fikir sapıklığına düşmüş olan ve bu gibi muzur teşebbüsleri, memleketin menfaatlerine uygun zanneden teşvik erbabının da uyarılması ve hamiyet icabı menfaate uygun zannında bulundukları hareketlerden memleket için doğabilecek neticelerin vahametinden hamiyetlerinden dolayı kendilerinin de pişman olacaklarının fakat felâket koptuktan sonra pişmanlıktan ve geri dönüşten hiçbir fayda hasıl olamayacağının bu gibilere hususi surette anlatılması ve General Milne'in, İtilaf devletleri namına tahriri ifadelerinin nazarı dikkat ve hamiyetlerine yazı muktazidir."

TEVKİF EDİNİZ

Yukarıda yazılı mühim sebepler ve delili izahlara karşı kışkırtmada ve teşviklerinde devam edenler olursa, kanuna aykırı ve vatanın selâmetine pek zararlı bir harekette kasıtlı olarak ve kötü bir fikre dayanarak inat ettiklerini ispat eylemiş olacaklarından, bu gibilerin, her kim olursa olsun, derhal yakalanarak, haklarında gereken kanunî hükümler uygulanmak üzere mahfuzen ve süratle İstanbul'a gönderilmeleri lâzımdır. Harbiye Bakanlığı'ndan askerî memurlara da bu yolda tebligat yapılmıştır."

Damad Ferid, İngilizlerden 50 milliyetçi muhalifini tevkif etmelerini istedi

Millîcileri İngilizlere tevkif ettirmek için çırpınan Osmanlı Başbakan'ı Damad Ferid'in bir karikatürü...

BAŞBAKAN Damad Ferid'in, yeni Ingiliz Yüksek Komiseri Amiral Webb'e başvurarak, muhaliflerinin Ingiliz askerleri tarafından tevkif ve bertaraf edilmelerini istediği öğrenilmiştir. Hatta Başbakan'ın, bertaraf edilmelerini istediği elli Türk'ün adını havi bir listeyi de Ingiliz Yüksek Komiserliği'ne ilettiği anlaşılmıştır.

Amiral Webb'in 9 ağustos tarihi ile şehrimizden Londra'ya Lord Curzon'a yolladığı bir telgrafta bu hususlar açıklanmaktadır.

Birkaç gün önce şehrimizden ayrılan Amiral Kaltorp'un "tahrikçilerin" tevkifini Damad Ferid'ten istemiş olduğunu hatırlatan yeni Yüksek Komiser Amiral Webb, cumartesi günü yolladığı gizli telgrafında diyor ki:

"Bu talebi neticesi olarak **"Damad Ferid, bertaraf edilmesini arzu ettiği bazı, kimselerin isimlerini bildirdi. Kanaatime göre, bunların hapsedilmesi zor olacaktır. Zira herhangi bir suç işlememişlerdir. Fakat siyasî bakımdan arzu edilmeyen kimseler oldukları ileri sürülebilir."**

Amiral Webb, Damad Ferid'in, önce beş veya altı kişilik bir liste verdiğini fakat sonra bu listeyi genişlettiğini, elli kadar kişinin tevkiflerini talep ettiğini de bildirmekte ve şöyle demektedir:

"Damat Ferit ayrıca tamamiyle yanılmış ve bu tevkiflerin İtilaf devletlerince yapılacağı zehabına kapılmıştır."

Ingiliz Yüksek Komiseri, "Neticede Italyan hükümetinin bir itirazı olmadığı takdirde bu şahısların Italya'yı ziyarete davet edilmesine karar kılındı" demektedir.

Amiral Webb'in bu raporu şu şekilde son bulmaktadır:

"Bundan on veya on beş gün kadar evvel bir hayli tahrikat ve çalkalanma olduğu halde şu günlerde siyasî faaliyette bariz bir daralma müşahade edilmektedir. Fakat bunun tamamiyle durmuş olduğunu farzetmenin büyük bir hata olacağı kanaatindeyim.

Umumi mahiyeti itibariyle mutedil derecede memnuniyet bahş fakat emirlerini tatbik ettiremeyecek kadar zayıf olan bir hükümet ile işbirliğinde bulunmak son derece müşkül. Bununla beraber kuvvetli bir hükümet ise müttefiklerin gaye ve menfaatleri ile mütareke şartlarının yürürlüğe konmasına kati surette muhalefet edecektir."

VELİAHD ABDÜLMECİD, MİLLİYETÇİ HAREKETLE İLGİSİ BULUNMADIĞINI AÇIKLADI

İngiliz yüksek komiserliği memurlarından Rayan'la iki saat süren bir görüşme yapan Veliahd, «Kuvayı milliyecilerle hiçbir bağı bulunmadığına dair» namus sözü verdi

VELIAHD Abdülmecid Efendi, Ingiliz Yüksek Komiserliği memurlarından Rayan'la geçen cuma günü yaptığı özel bir konuşma esnasında, ne milliyetçi hareketle herhangi bir ilgisi bulunduğunu ve ne de bu hareketin başına geçmek için en ufak bir tasavvuru olduğunu söylemiş ve Anadolu hareketi ile ve buna önayak olanlarla hiçbir bağı bulunmadığı hususunda namus sözü vermiştir.

Öğrendiğimize göre, Ingiliz ve Fransız yüksek komiserleri Abdülmecid Efendi'nin "Ittihadçılar"la irtibatta bulunduğu veya millicilerin, onun adından faydalandıkları yolundaki istihbaratları dolayısıyle Veliahd'la konuşup kendisini ikaz etmek lüzumunu duymuşlar ve bunun üzerine de Rayan 8 ağustosta kendisi ile iki saat süren bir konuşma yapmıştır.

Bu konuşmalar ile alâkalı olarak Rayan tarafından komiserliğe verilen ve dün Londra'ya telgrafla bildirilen raporda, Abdülmecid Efendi'nin Abdülhamid zamanında hapse atıldığı hatırlatılmakta ve Meşrutiyetten sonra hürriyetine kavuştuğu, fakat siyasetten uzak kalmasının da sağlandığı belirtilmekte ve şöyle devam edilmektedir:

İNGİLTERE YANINDA

"Veliahd, kanaatine göre, Türkiye'nin siyasetinin Reşid Paşa ve Ali Paşa siyaseti gibi olması, yani sımsıkı Ingiltere'nin yanında bulunulması gerektiğini söyledi.

Prens, bugünkü sultan ile münasebetlerinin 45 senelik bir dostluğa istinad ettiğini ve aralarında hiç kavga olmadığını beyan eylemiştir."

Raporda, işaret edildiğine göre, Veliahd, Padişahla arasında tek görüş ayrılığının Damad Ferid'ten doğduğunu söylemiş, Başbakan'dan çok acı bir lisanla bahsetmiş ve onun işbaşında tutulmasının ciddî bir hata olduğunu da kaydederek meselâ Başbakanlığa Tevfik Paşa, Izzet Paşa, Çürüksulu Mahmut Paşa veya Ahmet Rıza gibi şahısların getirilebileceğini belirtmiştir.

20 BİN KİŞİ KATLEDİLDİ

Rayan'ın raporu şöyle devam etmektedir:

"Veliahd, halkın pek fazla bir şey istemediğini izah etmiştir. Halkın muazzam bir imparatorluk değil, münhasıran Türklerle meskûn Türk milletine ait bir memleket arzu ettiğini belirtmiştir. Halbuki bunun aksine, memleketin taksiminden başka bir şey konuşulmadığını beyan etmiş ve Izmir faciasının milletin gözü önünde bulunduğunu söylemiştir..

Veliahd Abdülmecid Efendi...

Prens, kısa bir zamanda Yunanlılar tarafından tahminen 20 bin kişinin katledilmiş olduğunun bir yabancı tarafından kendisine söylendiğini ifade etmiştir.

Dahildeki hareket ise haince, saçma ve müthiş bir şeydir. Fakat halk Ferid Paşa hükümetinden daha iyi bir şey arzu ediyordu. Mustafa Kemal ve Rauf gibi kimselerin telkinlerine kapılıyor iseler bu da arzularına saygı gösterilmesinden dolayıdır.

NAMUS SÖZÜ

Prens, bu hareket ile veya buna ön ayak olanlarla hiçbir bağı bulunmadığı hususunda namus sözü verdi.

Memleket dahilindeki hareket ile ilgili olarak Prens tarafından izhar edilen görüşlerin ancak aklı başında makûl bir kimse tarafından dermeyan edilebilecek mahiyette olduğunu söyledim. Namuz sözü vermesine lüzum yoktu. Zira kendisi hem Prens ve hem de centilmen idi. Memleketin siyasî hayatında prenslerin durumuna gelince doğrudan doğruya bir nüfuzları olmadığı doğru idi. (Bu konuşmanın başında Abdülmecid bizzat, memleketin siyasî hayatında veliahdların nüfuzu olmadığını belirtmiştir). Fakat büyük ölçüde manevî otoritelerini kullanabilirlerdi. Işte bunun içindir ki Abdülhamid kendilerini tamamiyle bertaraf etmek istemişti. Meseleleri muhtelif yönlerden mütalaa etmek gayretleri dolayısıyle şahsen diğer prensler arasında temayüz etmişti.

MÜBALAĞA EDİLMİŞ

Izmir hadiselerini takiben vuku bulmuş olan teessüfe şayan vakaların inkâr edilemeyeceğini söyledim. Işitmiş olduğu rakamların mübalağa edildiği kanaatindeyim. Hadiseler ise mübalağaya ihtiyaç olmayacak kadar trajik. Daha önce de kendisine anlattığım gibi mukabil hareketlerle tahrik edilmiştir. Her ne ise bunlar şimdi müttefikler arası bir komisyon tarafından tahkik mevzuu olacaktır. Bu tahkikatın yegâne faidesi hadiseleri hakikatin ışığı altına koymak olacaktır."

MUSTAFA KEMAL

Rayan raporunda, kendi görüşlerini belirttiği bölümde, Türkiye'nin devlet adamı yönünden fakir olduğunu, Tevfik Paşa'nın ihtiyarlamış ve yıpranmış olduğunu, Mecid Efendi tarafından isimleri zikredilen diğer şahısların ise Anadolu'da millicilerle bağları bulunduğu hususunda kendisine teminat verilmiş olduğunu, Damad Ferid'in ise duruma hâkim olabilmek için cidden gayret gösterdiğini zikrederek diyor ki:

"Memleket dahilinden işitmiş olduğum her şey bende hakiki vatanseverlerin (!) yalnız barış ve sükûn arzu etmekte olduğu kanaatini uyandırmıştır. Her tarafta halkın vicdanını temsil ettiklerini iddia eden tahrikçiler mevcuttur. Bunlar bir hayli haykırmışlardır. Mustafa Kemal muayyen bir yerden geçtiği sırada asıl halk da ayaklanmaktadır. Zira otoritenin şiddet ile elele bulunduğunu görmeye alışıktır. Fakat Mustafa Kemal gelip geçtikten sonra tahrikçiler faaliyetlerine devam ettikleri halde asıl halk pasif duruma avdet etmektedir."

HABERİ YOKMUŞ

Rayan, Abdülmecid'in kendisine memleketin dahilinde olan bitenler hakkında hakikaten hiçbir şey bilmediğini ve malûmat aldığı hiçbir kaynak bulunmadığını, politikadan tamamiyle uzak kaldığını, bu sebeple Çamlıca'daki köşküne çekildiğini, sanat ve edebiyatla kendisini avuttuğunu söylediğini naklederek, cereyan eden konuşma hakkında şunları ilâve etmiştir:

"Bundan sonra Prens daha umumî olarak konuştu. Türkiye için yegâne siyasetin Ingiltere ile birlikte hareket etmek olduğu prensibine karşı inancını bir defa daha tebaruz ettirdi. Esasen harpten önce de bu görüşte olduğunu, yalnız Üsküdar mutasarrıflığına lâyık gördüğü Cemal'in (Paşa'nın) Bağdat'a vali olarak gönderilmesine karşı koymak istediğini de söyleyerek, Ermeni katliamını durdurmak imkânlarını araştırdığını, Ermeni patriğinin de bu sözlerini teyid edebileceğini kaydetti."

AMERİKA'YA KARŞI

Bu konuşma sırasında Abdülmecid Efendi, Ingiltere'ye karşı bağlılığını ispatlamak için odasında Lord Palmerstone'un portresinin hep asılı bulunduğundan bahsetmiş, Sultan dahi olsa bu görüşlerinin devam edeceğini de kaydederek, bu sözlerinin saltanatı arzu ettiği manasına alınmamasını da eklemiştir.

Rayan'ın belirttiğine göre, Abdülmecid Efendi, bugün iki büyük kuvvetin zirveye doğru yükselmekte olduğunu, bunların Ingiltere ve Amerika olduğunu belirterek demiştir ki:

"— Türkiye, Amerikalılara bırakılmamalı, fakat Amerika bir dost olarak muhafaza edilmelidir."

Rayan'a göre, Abdülmecid Vilson prensipleri üzerinde de durmuş fakat mandalar hakkında hiçbir görüş izhar etmemiştir.

FAZLA SİNİRLİ

Rayan, raporunu şu şekilde sonuçlandırmaktadır:

"Çıkmak üzere iken Prens Lord Palmerstone'un resmini göstermek için beni başka bir odaya davet etti. Prens, insanda müsbet bir intiba bırakıyor. Hiç olmazsa samimi bir şekilde konuşuyor. Bir hayli zeki olduğu ve okuduğu anlaşılıyor. Maksadını mükemmelen anlatabilecek şekilde kolaylıkla Fransızca konuşuyor. Çok çabuk teessüre kapılacak derecede fazla sinirli olduğu aşikâr."

Veliahd, İngiliz diplomatına, herkesten uzak sanat ve edebiyatla meşgul olduğunu söylemiştir. Yukarıdaki fotoğrafta, Abdülmecid Efendi, Şâir Abdülhak Hamit Bey'in portresini yaparken görülmektedir...

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

SALI 12 AĞUSTOS 1919

ANADOLU HALKI YASAK TANIMIYOR

EGE'DE DE BÜYÜK BİR KONGRE TOPLANIYOR

Millî kongreye Denizli'den Bandırma'ya kadar tüm illerin temsilcileri ve efeler katılacak

Alaşehir Millî Kongresi'ne katılmaları beklenen Kuvayi Millîye efelerinden YörükAli ile Torbalılı Abdullah Efe...

ALAŞEHIR

ŞEHRIMIZDE cumartesi günü, Denizli'den Bandırma'ya kadar bütün millî teşkilâtın temsilcilerinin iştiraki ile büyük bir Millî Kongre toplanacaktır.

Yunanlıların Anadolu'dan tardına karar vermiş ve cihad ilân etmiş olan Balıkesir Kongresi'nden sonra Alaşehir'de çok daha geniş ölçüde kararlar alınacağı anlaşılmaktadır.

Kongreyi hazırlamakta olan Hareketi Millîye Reddi Ilhak heyetleri temsilcileri, bu defa kongreye cephe komutanı efelerin de iştirak edeceklerini söylemişlerdir.

Alaşehir Millî Kongresi'ne, Aydın, Denizli, Balıkesir, Manisa, Uşak, Karahisar'ı Sahib, Nazilli, Akhisar, Ayvalık, Buldan, Demirci, Sarayköy, Soma, Sındırgı, Salihli, Kasaba, Kula, temsilcileri katılacaklardır.

Içişleri Bakanı Adil Bey'in, kongrelerin kanun dışı olduğunu, bunları tertip edenlerin derhal tevkif edilerek Istanbul'a sevkedilmeleri gerektiğini bildiren tamimine burada aldıran yoktur.

BALIKESİR ÜYELERİ

BALIKESIR

Karesi ve Saruhan Hareketi Millîye Reddi Ilhak Heyeti Merkeziye Reisi yaptığı toplantıda Alaşehir Kongresi'ne cepheler temsilcilerinden maade heyeti merkeziye reisi Hacim Muhittin Bey'le Hoca Abdulgaffur Efendinin iştirakine karar vermiştir.

Önce, Alaşehir toplantısına 12 kişi ile Balıkesir'in katılması katileşmiş iken, cephelerdeki durum dolayısıyla bu kadar temsilcinin birden ayrılması doğru görülmemiştir.

Hacim Muhittin Bey'le Hoca Abdulgaffur Efendi dün trenle kongreye hareket etmişlerdir.

Süleyman Şefik Paşa, Mustafa Kemal'i suçluyor

Damad Ferid'in görevlendirdiği tahkik heyetinin başkanına göre, bu hareketler memleketi mahvedermiş

AFYONKARAHISAR

ANADOLU'da durumu tetkik ve millî kuvvetler aleyhine ne gibi tedbirler alınabileceğini araştırmak gayesiyle bölgemize gönderilen Süleyman Şefik Paşa önceki gün buradan hareketinden evvel IKAZ gazetesine beyanatta bulunmuş ve Mustafa Kemal Paşa'ya şiddetle çatmıştır.

Süleyman Şefik Paşa, "Anadolu'nun bu halinden Mustafa Kemal mesuldur" demiş ve şunları eklemiştir:

"Mustafa Kemal Paşa, memleketinin hükümetine karşı açıkça isyan etmiştir. Mustafa Kemal asker toplamakta, vergi tahsil etmekte, mallara el koymaktadır. Erzurum'da bir kurucu meclis tavırlarını takınan bir kongre toplamaktadır."

Süleyman Şefik Paşa, Erzurum Kongresi'nde varılan kararlardan henüz haberdar olmadığını fakat sızan haberlere göre, bunların, Anadolu'nun Müslüman ahalisi arasında devamlı bir kaynaşmayı sağlayacağını, böyle bir şeyin de cinayet olduğunu iddia etmiştir.

Damad Ferid'in "Anadolu Tahkik Heyeti Reisi" beyanatının sonunda, "Bu gibi hareketler memleketi mahveder" demiştir.

Venizelos'un itirafı

LONDRA

Yunanistan Başbakanı Venizelos, Manchester Guardian gazetesine verdiği beyanatta, Trakya'nın Yunanistan'a verilmesi lazım geldiğini bildirmiş, bu bölgede Yunanlıların Bulgarlardan 6 misli fazla olduklarını söylemiş ve şu sözleri ilâve etmiştir:

"Trakya'da Türkler, evet çoğunluktadırlar. Fakat prensip itibariyla kabul edilmiştir ki, Türkiye bu kadar mühim azınlıkları idare edebilecek kabiliyette değildir."

Paris'te Sulh Konseyi'nde Trakya'nın akibeti ile ilgili olarak devam etmekte olan müzakerelerde hâlâ bir neticeye varılamamıştır. Bulgarlar, Ege'de mahreç istemekte ve Amerika tarafından da desteklenmektedirler.

Zaman gazetesinin başlığı...

Hükümetin tamimi İstanbul basınının tepkisine yol açtı

KUVAYI Milliye'nin dağıtılması ve millî kongrelerin yasaklanması hususunda, Ingiliz Generali Milne'nin direktifleri üzerine, İçişleri Bakanı Adil Bey tarafından vilâyetlere yollanan tamim, Istanbul gazetelerinde tepkilere yol açmıştır.

ZAMAN gazetesi, tamimi tenkid etmekte ve sansür tarafından kuşa çevrilmiş makalesinin bir yerinde: "Ancak inanıyoruz ki, hükümet, Anadolu'daki durumu sükûn ve itidal ile bir kere daha tetkik edebilir. Çünkü henüz vakit vardır" demektedir.

ZAMAN imzasız başmakalesinde, tamimin, hükümetlerin yanılmadıkları hususundaki kısmını bilhassa eleştirmekte ve şöyle demektedir:

"Siyasî icapları hükümetin daha geniş bir gözle görebileceğini kabul ederiz. Fakat her geniş görüşün, mutlaka doğru göreceği, doğru görebilmek için pek geniş bir görüş ufku bulunması lazım geldiği kabul edilemez. Aksi taktirde siyasî icapları her zaman daha geniş bir ufukla görebilecek bir mevkii de bulunan hükümetlerin hiç bir zaman hataya düşmeyeceklerine, hataya düşmeye imkân bulunmadığına hükmetmek lazım gelir. Halbuki hepimiz biliriz ki, hükümetler de hükümet mevkiinde bulunmayanlara nisbetle daha elverişli bir durumda bulundukları halde, ara sıra hata irtikap edebilirler."

ZAMAN gazetesinin, tamimden çıkardığı mana şudur:

"Bundan, hükümetin Anadolu'daki durumu ne suretle islâh edebileceği kanaatinde bulunduğu açık olarak anlaşılıyor. Merkezî hükümet, Teşkilâtı Milliye namı altında toplanan kuvvetlere ve bu kuvvetlerin müzahirlerine karşı son derece şiddetli harekete karar vermiştir."

ALEMDAR gazetesi, ise, Kuvayı Milliye'nin dağıtılmasına dair tamimi iyi karşılamakta ve şöyle demektedir:

"Bunu kesinlikle bilelim ve anlayalım ki, bu devletin artık silahla bir işi kalmamıştır. Bundan sonra sosyal bir cihaz ile mücehhez olmaya çalışmak ve bizi fersah fersah geçen medenî milletlere yetişmek icap eder. Bu da, çete zihniyeti ile olamaz. Harp, zayıf olan devlet bünyesi üzerinde ağır bir yara açtı. Bu milleti dinlendirmeye ihtiyacımız vardır.

ALEMDAR başyazarı, Mustafa Kemal'e temasla diyor ki:

"Filhakika Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da teşkilât yapmıştır. Yalnız bu teşkilât bazı bölgelere münhazır kalmış, genişleyememiştir. Millî Teşkilâtın bulunduğu vilâyetlerin durumu ve ahalisinin tabiatı nazarı dikkate alınırsa görülür ki ora ahalisi için idare hayatında gayrî tabiilik derecesindedir. Bilfarz Erzurum, hududa yakın olduğu, ikide bir mücadeleler ve katiller yüzünden silahla alışıklık peyda etmiş muhittir. Bu teşkilât Trabzon dolaylarında genişlerse gene hayret etmeyiz. Çünkü tabiatın tesiri, arazinin zorluğu ve ahalisinin sertliği Trabzon'u adeta Anadolu'nun Arnavutluğu, Lazları da Anadolu'nun Arnavutları mesabesinde tutar."

Erzurum'da başlayan millî hareketi bu yönden tahlil eden ALEMDAR Başyazarı Refi Cevad makalesinin sonunda:

"Artık yetişmez mi? Bizler gibi, bütçesi harap, borç altında bitkin, birbiri üstüne üç harpten çıkmış, yorgun bir millet için yeniden mahrumiyetlere, felâketlere, ölümlere katlanmak, bir harbe girmek güçtür." demektedir.

YUNAN AJANSINA GÖRE:

İşçiler arasında Bolşevik propagandası yayılmış

LE TEPMS gazetesinin önceki günkü nüshasında, Yunan idaresindeki (Balkan Ajansı) tarafından Selânik mahreci ile verilen aşağıdaki haber çıkmıştır:

"Türkiye'de işçiler arasında Bolşevik propagandası birden yayılmıştır. Türkiye'yi Bolşevik yapmak için büyük gayret sarfedilmektedir. Ruslarla temasta bulunduğu bildirilen eski Ittihad Terakki Başbakanı Talât Paşa'nın da bu maksat için teşebbüsler yaptığı ilâve edilmektedir."

L'ECLAIR gazetesinin bildirdiğine göre, Lüsern şehrinde toplanan Milletlerarası Sosyalist Konferansı'nda, Itilaf Devletlerinin Sovyet Rusya ile Macaristan'ın içişlerine silahlı müdahaleleri protesto edilmiştir.

Konferansta kabul edilen bir karar suretinde, Itilaf Devletlerinin Budapeşte'de Bela Kun idaresini devirdikleri ve yerine Habsburg hanedanını yeniden getirdikleri belirtilmiştir.

Ayrıca, Ingiltere'nin ve Fransa'nın, Rusya'da Bolşevik idaresini devirmek için Denikin ve Kolçak ordularına yapmakta oldukları yardım da protesto edilmiştir.

Konferansta, Yunanistan'daki durum da eleştirilmiş ve bu memleketteki örfi idareye son verilerek bir anayasa ilânı talep edilmiştir.

Yunan ajansının, Ruslarla temasta olduğunu ve Bolşevik propagandası için çalıştığını ileri sürdüğü eski başbakanlardan Talât Paşa...

Mücadelemizi Kahire ilgi ile takip ediyor

PARIS

İNGİLİZLER'e karşı istiklâl mücadalesini zor şartlar içinde yapmakta olan Kahire'de, Anadolu'da millî mücadeleye dair haberler ilgi ile takip edilmektedir.

Le TEMPS gazetesinin, Mustafa Kemal ile Kuvayi Milliye'ye dair Kahire'de dolaşan haberlerle ilgili telgrafında şu bilgi verilmektedir:

"Mustafa Kemal Paşa teşkilâtlanmıştır. Paşa Istanbul hükümetinin düşmana satılmış olduğunu ilân etmiş ve vatanını, dinini, seven herkesin kendisine iltihak etmesini istemiştir.

Paşa'nın halen iki tümeni mevcuttur ve ayrıca gönüllüleri de vardır.

Bekir Sami de 10.000 askeri ile Mustafa Kemal'e katılmıştır."

İstiklâli için mücadele etmekte olan Kahire'de Mısırlı kadınların da katıldığı İngiliz aleyhtarı nümayişlerden bir sahne...

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

ÇARŞAMBA 13 AĞUSTOS 1919

Amerikan tahkik heyeti başkanı Dr. Crayne, Belediye Başkanı ve şehir Meclisi üyeleri ile görüştü

«Mandadan korkmayın, istediğiniz zaman değiştirebilirsiniz»

Cemil Paşa...

Atatürk'ün Trablusgarp Harbi sırasında çekilmiş tarihî bir fotoğrafı...

MUSTAFA KEMAL: «DÜŞMANLARIMIZ BİZİ KÖLE, ANAVATANI İSE ERMENİSTAN YAPMAK İSTİYORLAR»

ERZURUM

ERZURUM Kongresi Heyeti Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa önceki gün, Mutki'de Aşiret Reisi Hacı Musa Bey'e bir mektup göndererek, kendisinin de Heyeti Temsiliye'ye seçilmiş olduğunu, vatanın kurtuluşu için birlikte çalışmaktan memnunluk duyacağını bildirmiştir.

Mustafa Kemal Paşa Cihan Harbi'nde İkinci Ordu Komutanı iken tamamış olduğu Hacı Musa Bey'in Bitlis'in düşmandan geri alınışı sırasında orduya fiilen yardımlarda bulunduğunu hatırlatarak, "Bu yardımlarınızı şükranla yaadediyoruz" demekte ve mütarekeden sonra cereyaneden olaylara temasla şunları belirtmektedir:

"Düşmanlarımızın bugün devlet ve milletimize karşı pek hainane bir vaziyet alarak memleketimizi tamamen parçalamak Islâm âlemi için asırlardan beri kanlarını cömertçe veren milletimizin hâkimiyet ve istiklâl hakkını elinden alarak köle mevkiine düşürmek için çalıştıkları, ecdadımızın bıraktığı anavatanda Ermenistan yapmaya uğraştıkları pek aşikâr olarak görülüyor."

İSTANBUL ACZ İÇİNDE

Mustafa Kemal Paşa mektubunda, İstanbul hükümetinin acz içinde kaldığını, idareyi düşmanlarımıza bıraktığını da belirtmekte ve senelerden beri cihana fedakârlık

(Devamı 6. Sayfada)

ŞEHRİMİZDE bulunan Amerikan Tahkik Heyeti, "Manda" konusundaki soruşturmalarına dün de devam etmiş ve bu arada Belediye Başkanı Cemil Paşa ile Şehir Meclisi üyelerinden Cevat ve Dr. Neşet beylerle Belediye Başkan Muavini Raif Bey'i dinlemiştir.

Şehrin nüfusu hakkında sorulan bir soruya Cemil Paşa, İstanbul nüfusunun 950 bin küsur civarında olduğunu ve bunun 650 bin kadarının da Islâm olduğunu belirtmiştir.

Amerikan Tahkik Heyeti'nin,

"— Memleketiniz için nasıl bir idare tarzı istiyorsunuz?" şeklindeki sorusuna Cemil Paşa şu cevabı vermiştir:

"— Devlet ve memleketin, eski idare şekli yüzünden uğradığı zararlar meydanda olduğundan bundan böyle artık geçmişten tamamen ilgiyi keserek ilerlemek ve yükselmek için idare usulümüzü düzeltmek ve yenilemekte müttefik ve müstehidiz.

İlmen ve fennen Avrupa medeniyeti derecesine yükselmek için her türlü vasıtalara müracaata milletimiz karar vermiştir. Bunun için de büyük devletlerden birinin ancak malî ve idarî yardım ve desteğine muhtacız. Bu devlet de İngiltere ve Amerika devletlerinden biri olabilir."

«MANDADAN KORKMAYIN»

Cemil Paşa'nın bu sözleri üzerine Amerikan Tahkik Heyeti, "Manda"nın tarifini yaparak demiştir ki:

"— Sözlerinizden anlaşıldığına göre sizler (Manda) kelimesinden ürküyorsunuz. Bu kelime, birçok düşünce ve aramanın mahsulüdür. Bu hiç bir zaman himaye manasına alınamaz. Manda, sizin arzu ve temenni eylediğiniz destekle yardımı yapacak ve kabul edecek devlete mahsus bir ilimdir.

Manda öyle bir şeydir ki, istenildiği zaman değiştirilebilir. Millet istemeyince, Cemiyeti Akvam kararı ile mandaterini değiştirebileceği gibi yürünülen gayeye erişildiği yani istenen ilerleme ve gelişmenin husul bulduğu Cemiyeti Akvam tarafından anlaşılınca, kendisi destek ve yardımından vazgeçerek mandayı kaldırır!

İşte görülüyor ki (Manda) kelimesi korkulacak bir şey değil."

ADEMİ MERKEZİYET

Bundan sonra Amerikan Tahkik Heyeti Başkanı, Cemil Paşa'ya aşağıdaki soruyu sormuştur:

"— Memleketinizi evvelce olduğu gibi sıkı bir merkeziyet ile yani her şeyi merkezden verilecek emirler dairesinden idare etmek mi yoksa ademi merkeziyete yaklaşmak mı istiyorsunuz?"

Bu soruya, Belediye Başkanı, şu cevabı vermiştir:

"— Tabii merkeziyet ile idare olunan memleketlerle diğer idare usulünü kabul eden millet ve memleketlerin ilerleme ve gelişmeleri göz önüne getirilince bunun son şeklinin kabulü pek tabii ve zaruri olur. Çünkü ilerlemek için başka bir yol olmadığından bizim için geniş selâhiyet esasına dayanan ademi merkeziyet usulünü kabul etmek zaruridir."

BİR GAZETENİN İTİRAZLARI

Şehrimizde çıkmakta olan ZAMAN gazetesi, Amerikan Tahkik Heyeti'nin (Manda) tarifini ele alarak şunları yazmaktadır:

"Şu halde bize manda mandater kelimelerini kabul ettirmekte ısrara hiç lüzum yoktur. Biz müzahir deriz, bize muaveneti kabul edecek devleti müzahir olarak tanırız. Madem ki mâna birmiş, onlarda istedikleri kelimeyi kullanmakta devam ederler. Yeter ki istiklâlimize halel gelmesin. Çünkü esarete tahammülümüz yoktur."

Diğer yandan ZAMAN başyazarı. **"Ademi merkeziyet"** konusundaki soruyla cevabı da temasla, **"Memleketimizde artık sıkı bir merkeziyetin taraftarları kalmamıştır. Çünkü ademi merkeziyetin evvelce bazılarımıza telkin ettiği endişelere bugün meydan kalmamıştır. Vaziyet memlekette epeyce kuvvetli bir merkeziyet taraftarlığı olduğu zamanlara nisbetle pek ziyade değişmiştir."** demekte yalnız şunları da ilâve etmektedir:

"Ancak burada Amerikalılara atfedilen bazı niyet ve kararlar dolayısıyla bir çıkıntı yapmaya lüzum görüyoruz. Hepimiz ademi merkeziyetçiyiz. Bundan başka bir ilerleme yolu olmadığına inanıyoruz. Fakat ademi merkeziyetçiliğimiz, ayrılığı kabul edecek dereceye varamaz. Eğer ademi merkeziyeti kabul etmek, Türk vatanının bazı kısımlarında diğer kısımlardan farklı bazı idarelerin varlığını kabul manasına geliyorsa biz o zaman ademi merkeziyetçi değiliz. Cebirden bahsetmiyoruz, fakat madem ki milletlerin arzusu dahilinde iş görülmek isteniyor, Türkiye'nin bizce tehdit edilmiş olan yarınki millî hudutları dahilinde hiç bir Türkün, millî istiklâlini kaybetmek şartıyla başka başka idarelere tabi olmayı kabul edemeyeceğini, buna tahammül edemeyeceğini söylemeliyiz."

Trakya'nın yüzde seksenbeşi Türktür

İTİLAF devletlerine verilen muhtırada, Trakya'nın Yunanistan'a bırakılmasının kötü neticeler doğuracağı bildiriliyor.

Trakya - Paşaeli Cemiyeti tarafından 11 ağustos tarihinde, İstanbul'da İtilâf devletleri siyasî komiserleri ile Amerikan Tahkik Heyeti üyelerine yeni bir muhtıra verildiği öğrenilmiştir.

Trakya - Paşaeli Cemiyeti bu muhtırasında şu noktalara işaret etmektedir:

"Bulgarların işgali altında bulunan Trakya'nın İtilâf Devletleri askerleri tarafından son zamanlarda işgal edildiğini haber aldık. Bu işgal tarzı, memleketimizin Bulgar boyunduruğundan kurtulması demek olduğu için bizce pek ziyade memnuniyeti mucip oldu ise de bunun Yunan işgaline bir başlangıç olduğuna dair Yunan kaynaklarından ısrarla sızan haberler bizi pek ziyade dilgir etmekten geri kalmamaktadır."

Sansür tarafından yıpranmış olan bu muhtırada Trakya - Paşaeli Cemiyeti idarecileri, böyle bir işgalin Trakya Türk halkı üzerinde çok kötü tesirler yapacağını da bildirmekte ve yüzde seksen beşi Türk olan Trakya halkının Balkanların sulhü için mühim bir şart olduğu da hatırlatılmaktadır.

MİRALAY İSMET BEY'İN KAZIM KARABEKİR'E YOLLADIĞI MEKTUP

«AVRUPA MİLLETLERİNDE HIRSI İSTİLA KUDURMUŞ BİR ŞEKİL ALDI»

ERZURUM

KOLORDU Komutanı Kâzım Karabekir Paşa, Istanbul'da bulunan arkadaşı Miralay Ismet Bey'den başkentteki durumla ilgili bir mektup almıştır. 1 haziranda yazılmış ve geçen ayın ikinci yarısında Kâzım Karabekir'in eline geçmiş olan bu mektup, Kâzım Karabekir Paşa tarafından açıklanmıştır. Karabekir'in, Miralay Ismet'ten aldığını söylediği mektup şöyledir:

"Sevgili kardeşim Kâzımcığım Bugün Ramazanın ikisi. Sen sefirlikten kurtulmadığın iddiasında bulunabileceğin için bu sene dahi Ramazanı tecrübe edebildiğin şüphelidir. Fakat ben işte iki gündür tecrübe ediyorum. Ve on sekiz saat sabretmenin ne demek olduğunu anlıyorum. Dün akşam adeta başım ağrıyordu. Şimdi de ne olduğum şüphelidir.

Ne karanlık günlerdeyiz. Kâzım, Izmir gitti ve teferruatı da hâlâ gidiyor. Daha ne kadar yerler işgâl olunacak, bunu bilen ve tebliğ eden de yoktur. Itilaf devletleri Yunanistan'ın emrivakilerini teshil ediyorlar. Ayvalık'ı işgâl edirken bizim askerle müsademe oldu. Sonra hükümet çekilmeleri için emir vermiş, çekildiler. Zaten buralarda İtilafçıların bıraktıkları asker ve eslaha madum gibidir. Izmir'de Yunanlılar heyeti zabitana ve askere hakaret ettiler. Birkaç şehit ve mecruh var. Kolordu Komutanı Nadir Paşa'yı elinde beyaz bayrak ve yanında heyeti zabitan olarak Kordon boyunda dolaştırmışlar, dövmüşler. Yaşasın Venizelos diye bağırtmışlar.

Yarın buraya bir Amerikan heyeti geliyormuş. Hem Yunanlıların bu ahvali hakkında tetkikat yapacak, hem Türk efkârını anlayacakmış. Zamanın yaldızlı hapı manda kelimesi ya: Istanbul'da bir müddetten beri hangi mandayı arzu etmeliyiz diye faalane cereyanlar vardır. Alemdar ve Türkçe Istanbul gazeteleri Ingiliz mürrevici Istanbul Ingiliz Muhripleri Cemiyetinamında bir cemiyet teşkil etti. imza topluyorlarmış, Galiba Ingilizleri isteriz diye. Halbuki Fransızlar Ingilizleri hiç yalnız bırakmak istemiyorlarmış. Bizim memlekette bulunan sermayenin nısfından fazlası takriben yüzde altmış beşi Fransızların imiş. Ihtimal bu alakalarla olacak ki hükümet de Ingiliz-Fransız müştereken istiyormuş. Ekseriyet diye ifade olunabilecek bir kitle de (yahut benim tanıdıklarımın ekseriyeti) Amerika mandasını parçalanmamış bir Türkiye'yi toptan deruhte etmek üzere tercih ediyorlar. Fakat öte taraftan bu işlere karar verenler de ne bize soruyorlar ne bizi düşünüyorlar.

Avrupa milletlerinde hırsı istila kudurmuş bir şekil aldı. Almanlar, bitap sulhu kabul edeceklermiş kanaati tavazzuh ettikçe şarkta tatlı emirvakiler, bila mukavemet bila müşkülat husul oldukça hırs ve heves artıyor. Italyanlar Konya'da iki bin kişi kadar imiş, hülasa vaziyeti hariciye karanlıktır. Büsbütün imha ve Istanbul'dan ihraç olunmaklığımız ihtimalati zail olmamıştır. Değil, hep aynı kuvvet ve ehemmiyetle bakidir. Gazetelerde Hind Müslümanlarının şefaati âlemi İslâm'a karşı bir saygı lüzumu anlaşılarak Türkiye'nin imhasına gidilmeyeceği gibi çok az ümitbahş haberler esasen bir şeye müstenit değildir. Bu haberleri kasden, bizi uyutmak ve avutmak için çıkarıyorlar zannolunuyor. intizar ediyoruz.

Ankara, Kastamonu, Bursa, Sivas'ın bir kısmından ibaret bir Türkiye projesi ne şekil alacak? Heyeti vükela yirmibeş kadar olmuş. Birer birer dağılıp eski haline dönmesi gariptir. Izmir felâketi üzerine bir gün iki gün sönmeye yüz tutmuş olan nifaki dahili tekrar canlanmıştır ve berdevamdır. Ittihadcılar ve Itilafçılar vehimleri bakidir. Millî galeyanları ve millî harekâtı ve teşebbüsatı İttihadcılıkla alakadar görenler vardır. Mustafa Kemal Paşa ile daha görüşmediniz. Fakat bir muhitte ve vazifeten temastasınız.

Bazı gazeteler Anadolu'dan gelen Amerikan heyetlerinin Anadolu'da ekinin iyi olduğunu söylüyorlar. Eğer mezruat filhakika iyi ise, buseneyi biçare ahali zayiyatsız atlatabilseler gelecek seneler daha ferah olur belki. Bu havadisten pek çok sevindim. Çünkü Erzincan'da ekmeğin okkası gümüş para seksen kuruş diye biri seyledi de pek mayus olmuştum. Bu sıkıntı günlerimizde Ingilizce hocaya yol verdim. Kimse ile temasım yok. Kendi halimde, münzeviyane akibete intizar ediyorum. Itiyad mı diyeyim yoksa hastalık ve zaaf mı, içimde yine ümitli bir şey var. Bu hadiseyi pek güç fakat yine atlatacağız gibi geliyor. Ancak nifakı dahili gayri kabili tedavi ve teskin bir haldedir ki, bu seyyie bugün olmasa yarın her şeye yarar.

"Mühim mevkufları Ingilizler aldılar götürdüler. Hali Paşa, Seyfi Bey ve Vehip Paşa daha bir kısım kaldı Almadılar, Seyfi'nin tevkif müzekkeresine suiistimal yazmışlar. Ne sebeple ne delille bilen yok. Insanın akına durgunluk geliyor. Mesela beş sene yatmışlar... Sonra çağırıp demişler ki sizin kabahatiniz yok imiş. Elhadlü esasülmülk. Gözlerinden öperim sevgili kardeşim. Sıhhatim iyidir."

Birkaç gün önce bir İngiliz Generali Yavuz'a giderek geminin durumunu tetkik etmiştir...

Yavuz'un Haliç'te halini gösteren son fotoğrafı...

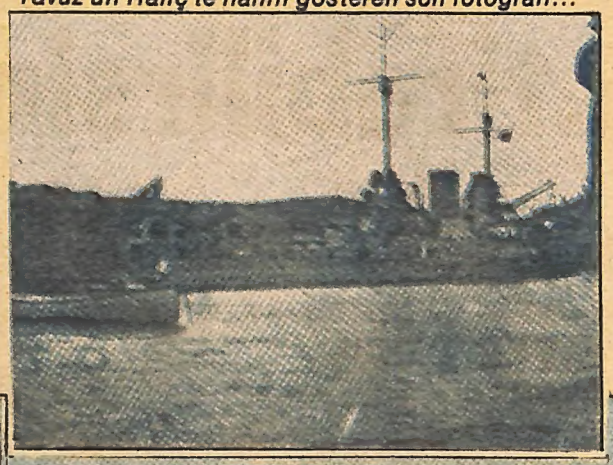

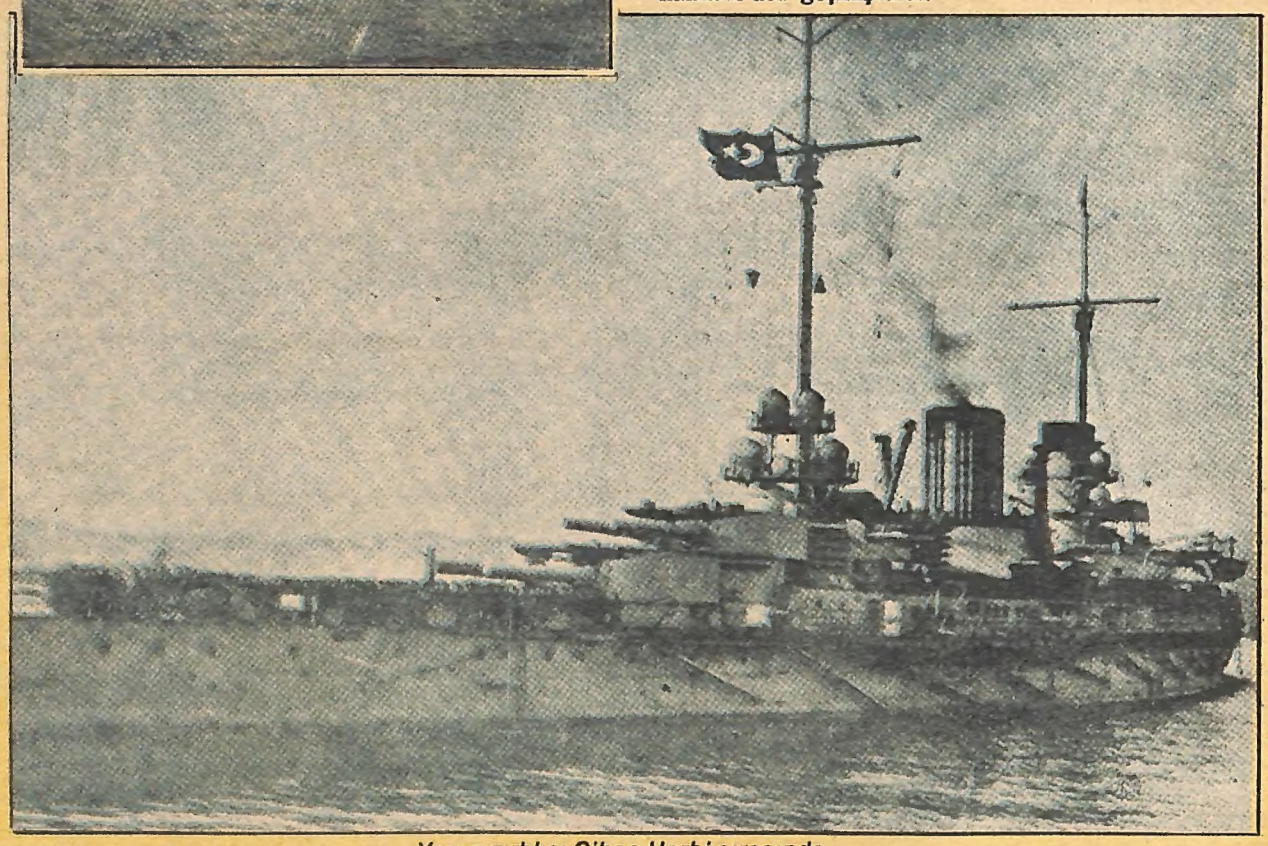

Yavuz zırhlısı Cihan Harbi sırasında...

(Baştarafı 5. Sayfada

dersleri vermiş, harikalar göstermiş olan pek namuskâr ve faziletkâr milletimizin, bu iktidarsız ellerde pek yakında ne derece vahim akibetlere duçar olacağını anlayarak vatanlarını müdafa için teşkilâtlanma yoluna girdiğini, kendisinin de aşıkı bulunduğu askerlikten istifa ederek milletle beraber mücadeleye karar verdiğini kaydetmekte, Mutki Aşiret Reisi Hacı Musa Bey'i, Erzurum Kongresi kararları çerçevesi içinde mücadeleye katılmaya davet eylemektedir.

Paşa mektubunda "Burada olduğu gibi aynı maksatla Sivas'ta da bütün milletin mümessillerinden mürekkep umum bir kongre toplanmak üzeredir" demekte ve kendisinin de bu kongreye katılmak üzere yakında Sivas'a hareket edeceğini ve Erzurum'a tekrar döndüğünde buluşup konuşacaklarını ilâve etmektedir.

YAVUZ, MÜRETTEBATI TARAFINDAN BATIRILMAK İSTENMİŞ

PARIS

LECLAIR adlı gazete dünkü nüshasında, Göben (Yavuz) zırhlısının Izmit körfezinde mürettebatı tarafından batırılmak istendiğini bildirmiştir.

Atina'dan alınarak verilen bu haberde, mütarekenin imza edildiği günden beri Izmit körfezinde Ingilizlerin nezareti altında demir atmış vaziyette beklemekte olan Türk harp gemisinde Ingiliz subayları bazı hareketlerden şüphelenmişler ve derhal müdahalede bulunmuşlardır.

O zaman, Türk mürettebatın Yavuz'u batırmaya hazırlanmakta olduğu tesbit edilmiş ve derhal buna mani olunmuştur.

Hatırlarda olduğu gibi, mütareke ahkâmı gereğince Ingilizlere teslim etmek zorunda kaldıkları bütün harp gemilerini Almanlar, Scapa Flow'da geçenlerde kendi elleriyle batırmışlardı.

Yavuz ile Midilli, 4 yıl evvel tam bu günlerde Çanakkale'den geçmişlerdi.

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

PERŞEMBE 14 AĞUSTOS 1919

Nazım Paşa...

HARBİYE BAKANI NAZIM PAŞA AZLEDİLDİ

Damad Ferid'in, Nazım Paşa'yı Kuvayı Milliye ile gerektiği gibi mücadele edemediği için azlettiği bildiriliyor

DAMAD Ferid Kuvayı Milliye'nin dağıtılması için gerektiği şekilde hareket etmediğinden şikâyetçi bulunduğu Harbiye Bakanı Nazım Paşa'yı dün azletmiştir. Yerine "Kuvayı Milliye'nin hakkından ben gelirim" diyen Süleyman Şefik Paşa getirilmiştir.

Öğrendiğimize göre kabinedeki bu değişiklik etrafında dün geniş olaylar cereyan etmiştir.

Padişahın Başkâtibi Ali Fuad Bey'den elde edilen bilgiye göre, Damad Ferid dün saraya varmış ve kabine toplantısında Harbiye Bakanı Nazım Paşa ile İçişleri Bakanı Adil Bey'in şiddetle kavgaya tutuştuklarını, bunun üzerine kendisinin de Nazım Paşa'yı istifaya davet ederek yerine Süleyman Şefik Paşa'yı getirmeye karar verdiğini, bununla ilgili takriri hemen padişaha sunulmak üzere göndereceğini söylemiştir.

Bir müddet sonra takrir geldiğinde baştakip Padişahın yanına girmiş ve orada sandalyesiz bakan eski başbakanlardan Tevfik Paşa'nın da bulunduğunu görmüştür. Tevfik Paşa'nın Süleyman Şefik Paşa'nın tayini ile ilgili olarak bazı ikazlarda bulunmaya gelmiş olduğu anlaşılmıştır. Padişah Başkâtib'e şunları söylemiştir:

"Tevfik Paşa Hazretleri, Süleyman Şefik Paşa'nın meşhur İttihadcılardan olduğunu ve onun tayinin den dolayı vükeladan bazılarının çekilmek istediklerini söylüyorlar. Sonra bu da başımıza bir bela olmasın ve bu sırada yine bir kabine buhranı çıkmasın, Sadrazamı telefonla bul, Paşa Hazretleri'nin ismini zikretmeyerek bu yolda bir haber aldığımı söyle. Eğer takriri muameleye koymamışlarsa tehir etsinler."

"Dün gece Şeyhülislam Efendi ve Bahriye ve Dahiliye ve Maliye ve Maarif nazırları ile burada toplanarak müzakere ettik. Süleyman Şefik Paşa'nın tayinine hiçbir itiraz eden olmadı. Evkaf Nazırı Hamdi Efendi de Şeyhülislam Efendi'den ayrılmaz. Diğerlerinin muarız olduklarını bilmiyorum. Kendisini bir hafta kadar tecrübe ederiz. Sonra Bahriye Nazırı Salih Paşa ile becayişlerini icra eyleriz. Efendimiz şimdiden Salih Paşa'yı imale buyursunlar" demişler ve mesele böylece katileşmiştir.

Yeni Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa daha sonra bir gün önce Konya ve Afyonkarahisar bölgesinde yaptığı bir geziden şehrimize dönmüştür. "Tahkik Heyeti Reisi" olarak Damad Ferid tarafından milfi kuvvetlerin durumunu tetkikle görevli olarak gönderilen Paşa,nın bundan birkaç gün önce Afyonkarahisar'ında çıkan IKAZ gazetesine beyanatta bulunarak Kuvayı Milliye ve Mustafa Kemal aleyhinde bulunmuştur.

İçişleri Bakanı: «Alaşehir kongresinin toplanmasına mani olun»

İçişleri Bakanı Adil Bey dün Denizli Mutasarrıfı Faik Bey'e acele bir şifre telgraf göndererek, her türlü tedbirlere başvurularak Alaşehir kongresinin toplanmasına mani olunmasını istemiştir.

İçişleri Bakanı bu telgrafında Havran eski mutasarrıfı Hacim ile rüfekasının imzalarıyla bütün sancak kazalarının iştiraki ile Alaşehir'de umumi kongre toplanacağına dair davetiye telgraflarının çekilmiş olduğunu haber aldığını bildirmekte ve kongrenin menini istemektedir.

KONGRE TOPLANIYOR

AKHISAR

Alaşehir kongresine gitmekte olan Balıkesir delegeleri dün şehrimize gelmişlerdir. Diğer sancak delegeleri de toplanmaktadır.

Buraya gelen Balıkesir Reddi Ilhak Cemiyeti Başkanı Hacim Bey'e, Izmir Valisi Kanbur Izzet tarafından 3 ağustos tarihi ile gönderilmiş ve derhal kendisinin tevkif edilerek Istanbul'a sevkini isteyen bir telgrafı okunmuştur. Bunun üzerine Hacim Bey şehrimizden Izmir Valisi'ne dün bir telgraf çekmiştir. Hacim Bey'le diğer delegeler bugün Alaşehir'e hareket edeçeklerdir.

SİYASİ PARTİLER ERMENİLERE TOPRAK VERİLMESİNİ ÖNERMİŞ

12. Kolordu Kumandanı Selahattin Bey, gizli muhtırayı Mustafa Kemal'e ulaştırdı

AFYONKARAHISAR

ONIKINCI Kolordu Kumandanı Selahattin Bey, İstanbul'daki çeşitli partilerin Ermeni meselesi ile alakalı olarak Amerikan Tahkik Komisyonu'na verdikleri muhtırayı temin etmiş ve bunu acele Erzurum'a Mustafa Kemal Paşa'ya telgrafla bildirmiştir.

Bu telgrafta belirtildiğine göre partilerin Amerikan Komisyonu'na verilmek üzere aldıkları kararlar sunlardır:

"1— Ermenistan için, Türkiye'nin Doğu sınırı üzerinde Ermenilerin işine yaray acak bir toprak parçası, nı vermeyi, Doğu illerindeki Türklerin ve orada işbaşında bulunan büyüklerin, gelecekteki rahatlıklarını ve özgür gelişmelerini düşünerek kabul edebilecekleri kanısında olduklarını;

Yalnız bu kanılarını oradaki Kürtlerle işbirliği yapmış olmaları ve Kürtlerin de Ermenilere toprak vermek düşüncesini hiç benimsemeyeceklerini bildikleri için açığa vurmak istemediklerini; açığa vursalar bile oradaki Türk çoğunluğunun aşağıdaki koşullara uyulma konusunda kendilerine sağlam söz verilmedikçe bu düşüncede Kürtlerden ayrılmayacaklarını sandıklarını belirtmişlerdir.

2— Boşaltılacak topraktan çıkarılacak olan Türk ve Kürtlerin yeni gönderilecekleri topraklarda hemen yerleştirilmesi ve hemen yeni topraklarından yararlanmalarını sağlamak için Amerika'nın yardım etmesi.

3— O bölgede ve özellikle Erzincan ve Sivas arasında yoğun olarak bulunan Ermenilerin de yeni Ermenistan sınırı içine gönderilmelerinin sağlanması.

4— Ermenistan hesabına yapılacağını kestirdiğimiz toprak verme işi, bağımsız bir Ermenistan adına değil, ancak büyük ve uygar bir devletin mandası altında gelişecek yeni bir devlet adına olacaktır."

HALİDE EDİP'İN MUSTAFA KEMAL'E GÖNDERDİĞİ MEKTUP:

«ÇOK TEHLİKELİ ANLAR GEÇİRİYORUZ»

MUSTAFA Kemal Paşa'nın, Amasya'dan mektup yollayarak Millî Mücadeleye yardımcı olmalarını istediği mahdut kimselerden biri olan Halide Edip Hanımefendi'nin bundan birkaç gün evvel, Amerika mandası ile ilgili olarak Erzurum'a gizli bir mektup yolladığı öğrenilmiştir.

Halide Edip Hanım, 10 ağustos tarihini taşıyan bu mektubunda, "Biz, Istanbul'da kendimiz için bütün eski ve yeni Türkiye sınırlarını kapsamak üzere geçici bir Amerikan mandasını katlanılabilir kötü durum olarak görüyoruz" demektedir.

Şu günlerde şehrimizdeki durumu da etraflı bir şekilde anlatan bu mühim mektup aynen şöyledir:

"Memleketin siyasî vaziyeti en had bir devreye geldi. Kendimiz bir istikamet tayini için Türk milletinin zarını atıp müsbet bir vaziyet almak zamanı ise geçmek üzere bulunuyor.

Harici vaziyet Istanbul'da şöyle görünüyor:

Fransa, Italya, Ingiltere, Türkiye'de mandaterlik meselesini Amerika Senasına resmen teklif etmiş olmakla beraber bütün kuvvetlerini Senanın kabul etmemesi için sarfediyorlar. Taksimden hisse kaçırmak tabi işlerine gelmiyor.

Suriye'de hüsrana uğrayan Fransa, zararını Türkiye'de telafi etmek istiyor. Italya namuskâr bir emperyalist olduğundan muharebeyle ancak Anadolu taksiminde pay almak için girdiğini açıktan açığa söylüyor. Ingiltere'nin oyunu biraz daha incedir.

Ingiltere Türk'ün vahdetini, asrileşmesini, hakiki bir istiklâl almasını, gelecek için bile olsa istemiyor. Yeni vesait ve fikirle tamamen asrî ve güçlü bir Müslüman - Türk hükümeti başında hilâfet de olursa Ingiltere'nin Müslüman esirleri iin bir kötü örnek olur. Türkiye'yi kül halinde Ingiltere alabilse, kafasını kolunu koparır, birkaç senede sadık bir müstemleke haline koyar. Buna bilhassa en başta memleketimizdeki din adamları çoktan taraftardır. Fakat bunu Fransa ile döğüşmeden yapabilmek kabil olmayacağından taraftar olamaz. Fakat Türkiye'yi vahdet halinde muhafaza zaruri görülürse yani taksimin ancak büyük askerî fedakârlıklarla husule geleceğini anlarsa Lâtinleri sokmamak için Amerika fikrine zahir ve taraftar olur. Nitekim İngiliz siyasî adamları arasında zaten bu fikre temayül mevcut. Monson gibi meşhur simalar Amerika'nın Türkiye'de manda almasına taraftar oluyorlar.

Diğer bir çözüm yolu da Türkiye'yi Trakya'dan, Izmir'den, Adana'dan, belki de Trabzon'dan ve mutlak Istanbul'dan mahrum ettikten sonra eski "kapitülasyon"ları ve boğulmaya mahkûm dahili hududu ile müstakil bırakmak

Biz Istanbul'da kendimiz için bütün eski ve yeni Türkiye hudutlarını şamil olmak üzere geçici bir Amerika mandasını katlanılabilir kötü durum olarak görüyoruz.

Sebeplerimiz şunlardır:

1— Aramızda nasıl olsa Hıristiyan azınlıkları kalacaktır. Bunlar hem Osmanlı tebaası hukukundan istifade edecekler hem de hariçte bir Avrupa devletine dayanarak karışıklık çıkaracaklar, yabancı devletlerin boyuna işlerimize karışmalarına yol açacaklar, aslında sağlam olmayan azınlıklar adına her yıl parça parça yitireceğiz.

Muntazam bir hükümet ve asrî bir idare tesisi için Patrikhane'nin siyasî imtiyazları, azınlıkların kuvvetli devletler vasıtasiyle mütemadi tehdidi ortadan kalkmalıdır. Küçük ve zayıf bir Türkiye bunu yapamayacaktır.

"2— Birbirini yok eden, menfaat hırsızlık veyahut sergüzeşt ve şöhret namına yaşayanların hırsını tatmin eden hükümet sıhhati ve zihniyeti ile asrî bir halk haline koyabilecek bir hükümet nazariyesine ve tatbikatına ihtiyacımız var. Bunda lazım gelen para, ihtisas ve kudrete sahip değiliz. Siyasî istikrazlar siyasî esareti artırıyor. Tarafgirlik, cehalet ve çok konuşmaktan başka müsbet bir netice veren yeni bir hayat yaratamıyoruz.

Bugünkü hükümet adamlarını takdir etmese bile, halkı ve halk hükümeti tesisini münferit bilen, Filipin gibi vahşi bir memleketi bugün kendi kendini idareye kadir asrî bir makine haline koyan Amerile hakiki istiklali kafasında ve cebinde yirmi sene zahmet çektikten sonra yeni bir Türkiye ve her ferdi tahsili, zihniyeti ile hakiki istiklali bir kafasında ve cebinde taşıyan bir Türkiye'yi ancak yeni dünyanın kabiliyeti vücuda getirebilir.

3— Harici rekabeti ve kuvvetleri memleketimizden uzaklaştırabilecek bir yardımcıya ihtiyacımız var. Bunu ancak Avrupa haricinde ve Avrupa'dan kuvvetli bir elde bulabiliriz.

4— Bugünkü emrivakiler kalkmak ve süratle davamızı dünyaya karşı müdafaa edebilmek için lazım gelen kuvveti haiz bir devletin müzaheretini istemek lazımdır. Istilacı Avrupa'nın binbir vesaiti ve melun siyasetine karşı böyle bir vekil sıfatıyle Amerika'yı kendimize kazanarak ortaya atabilsek Şark meselesini de, Türk meselesini de gelecek için kendimiz halletmiş olacağız.

Bu sebeplerden dolayı süratle istememiz lazım gelen Amerika'da, tabiî mahsursuz değildir. Izzeti nefsimizden epeyce fedakârlık etmek mecburiyetinde bulunuyoruz. Yalnız bazılarının düşündüğü gibi Amerika'nın resmî sıfatında dini temayül ve tarafgirlik yoktur. Hıristiyanlara para verecek misyoner kadını Amerika'nın idari makinasında bir mevkii tutmaz. Amerika'nın idare makinası dinsiz ve milliyetsizdir. O çok ahenktar muhtelif cins ve mezhepte adamları çok imtizaclı bir surette bir aradatutmanın usulünü biliyor.

Amerika Şarkta mandaterliği ve Avrupa'da başına dert almak istemiyor. Fakat onların izzeti nefis meselesi yaptıkları Avrupa'ya usulleri ve idealleri ile üstün bir millet olmak isteğidir. Bir millet samimiyetle Amerika milletine müracaat ederse Avrupa'ya girdikleri memleket ve milletin hayrına nasıl bir idare tesis edebildiklerini göstermek isterler.

ERMENİSTAN

Resmî Amerika'nın mühim adamları epeyce bir temayül husule geldi. Istanbul'a Ermeni dostu olarak gelen birçok Amerikalı, Türk dostu ve Türk propagandacısı olarak döndüler.

Bu cereyanı temsil eden resmî ve gayrî resmî Amerikan'ın fikri gizli olarak şu dur: Türkiye'yi olduğu gibi hiçbir parçaya ayırmamak, eski hudutları dahilinde bütün olarak muhafaza etmek şartıyle umumi ve bir tek manda almak istiyorlar. Suriye, Amerika komisyonu orada iken umumi bir kongre aktederek Amerika'yı istemiştir. Amerika'da Suriye'nin bu arzusu pek hararetle karşılanmıştır.

Resmî Amerika bizim topraklarımız üzerinde Ermenistan yapmaya mütemayil görünmüyor. Eğer manda alırsa bütün milletleri müsavi şerait altında bir memleket evladı olarak telakki edip alacaklarını en mühim çevrelerinden öğrendim."

Fakat Avrupa mutlak bir Ermenistan meselesi yapmak - bilhassa Ingiltere - Ermenilere tavizler vermek istiyor, Amerika efkarı - umumiyesinde Ermeni mazlumları namına bir oyun oynamaya çalışıyor. Avrupa korkusu bizim düşünürleri düşündürüyor. Reşat Hikmet Bey gibi, Cami Bey gibi hatta Vahdeti Milliyeyi teşkil eden diplomatlarımızın Ermeni meselesi için bir sureti hâl tavsiyeleri var. Resmen size yazılıyor.

TEHLİKELİ ANLAR

Çok tehlikeli anlar geçiriyoruz. Anadolu'daki harekâtı dikkat ve muhabbetle takip eden bir Amerika var. Hükümet ve Ingilizler bunun Hıristiyanları öldürmek, Ittihadçıları getirmek için bir hareket olduğunu Amerika'ya telkine elbirliği ile çalışıyorlar.

Her an bu millî harekâtı durdurmak için kuvvet gönderilmesi düşünülüyor bunun için Ingilizleri kandırmaya çalışıyorlar. Millî hareket süratle ve müspet arzularla hemen meydana çıkarsa (ve Hıristiyan düşmanlığı gibi bir rengi de olmazsa) Amerika'da hemen destek bulacağını yine mühim çevreler temin ediyorlar."

"Sivas kongresi toplanıncaya kadar Amerika komisyonunu alıkoymaya çalışıyoruz. Hatta kongreye Amerikalı bir gazeteci göndermeye de belki muvaffak olabileceğiz.

Işte bütün bunlar karşısında davamıza destek olabilmesi için bu fırsat dakikalarını kaybetmeden taksim ve çökme korkusu karşısında kendimizi Amerika'ya müracaata mecbur görüyoruz. Vasıf Bey kardeşimizle bu hususta müşterek olan noktaları kendisi de ayrıca yazacaktır."

SERGÜZEŞT VE SAVAŞ ZAMANI GEÇTİ

Türkiye'yi azim ve irade sahibi geniş kafalı bir-iki kişi belki kurtarabilir.

Sergüzeşt ve savaş devri artık geçmiştir. Gelecek için inkişaf ve birleşme muhaberesi açmaya mecburuz. Hududunda bu kadar çok evladı olan zavallı memleketimizin fikir ve uygarlık muharebesinde kaç tane şehidi var? Biz Türkiye'nin hayırlı evlatlarından yarının kurucuları olmalarını istiyoruz. Rauf Bey kardeşimizle sizin müştereken temelleri bie çöken zavallı memleketimiz için uzakları görerek düşünüp çalışmanıza intizar ediyoruz.

Hürmetlerimi gönderir, muvaffakiyetinize dua ederim. Millî davada can ile ve baş ile çalışanlar arasında sade bir Türk askeri tevazuu ile sizinle beraber olduğumu beyan ederim."

Sultanahmet Mitingi'nin ateşli hatibesi Halide Edip Hanımefendi Üsküdar Kız Koleji'nde öğrenci iken (Ortada)...

Istanbul'daki durumu anlatan Halide Edip, mektubunda,«Geçici bir Amerikan mandasını katlanabilir kötü durum olarak görüyoruz» diyor

Milliyet
23. İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi
KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR
HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR
CUMA 15 AĞUSTOS 1919

Harbiye Bakanlığı'nda büyük tasfiye başladı

HARBİYE Bakanlığı'na tâyin edilen Süleyman Şefik Paşa dün Bakanlık yüksek kademelerinde büyük tasfiye yaparak işe başlamıştır.

Bakanlık Müsteşarı Ahmet Fevzi Paşa, Genelkurmay İkinci Başkanı Kâzım Paşa, İstanbul askerî valisi Şevki Paşa azledilmişlerdir.

Harbiye Bakanlığı Müsteşarlığı'na Temyiz Divanı eski başkanı Mirliva Fuat Paşa getirilmiştir. Yeni İstanbul Askerî Valisi de süvari miralayı Şevket Bey olmuştur.

Ayrıca Miralay Ömer Lütfi Bey'e de azledildiği bildirilmiş ve yerine Harbiye Dairesi Başkanlığına topçu ferikliğinden emekli Ali Refik Paşa getirilmiştir.

Geçenlerde tâyini yapılan Miralay İsmet Bey de azledilenler arasındadır.

İLK TAMİM

Yeni Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa, dün Anadolu'da bütün kolordulara bir tamim yollayarak, askerlerin siyasetle ilgilerini tamamiyle kesmelerini istemiş ve bilhassa, hükümetten alacakları emirleri vakit geçirmeksizin harfiyen yerine getirmelerini istemiştir.

"Kuvayı Milliye'nin hakkından gelmek gayesiyle" bakanlığa geldiği bilinen Süleyman Şefik Paşa'nın, bu tamimi ile millî kuvvetlerin dağıtılması için bundan önce verilmiş emirleri kastettiği anlaşılmaktadır.

NAZIM PAŞA

Gazeteler, Nazım Paşa'nın Harbiye Bakanlığı'ndan ayrılması ile alâkalı olarak birçok haberler yayınlamışlardı. Fakat Nafia Bakanı Ahmet Abuk Paşa yaptığı resmî bir açıklamada, iddia edildiği gibi Nazım Paşa'nın istifasının, Halil Paşa ile Küçük Talât'ın Bekirağa Bölüğü'nden kaçmaları ile alâkalı bulunmadığını söylemekle yetinmiştir. Esas istifa sebebini açıklamamıştır.

Akşam gazetesine göre, Harbiye Bakanlığı'ndaki değişiklik. Harekâtı Milliye'ye karşı daha iyi bir idare yürütmek ve bilhassa Millî Hareketle ilgili hükümet kararlarının yerine getirilmesi hususundaki Damad Ferid'in katî arzusundan doğmuştur.

Yeni Harbiye Bakanı, Müsteşar Ahmet Fevzi Pasa, Genelkurmay 2. Başkanı Kâzım Paşa ve İstanbul Askerî Valisi Şevki Paşa'yı azletti

Süleyman Şefik Paşa'nın yerleşir yerleşmez geniş tasfiyeye giriştiği Harbiye Bakanlığı'nın uzaktan görünüşü.

Milli hareketi bastırma görevi verilen Paşa, Trabzon'a gitmekten vazgeçti

Abdullah Paşa, 3. Ordu Müfettişliği'nden de istifa etti

Damad Ferid'in, Mustafa Kemal Paşa'ya karşı göndermek ve kendisine doğu illerinde Millî Hareketi bastırmak vazifesini vermek istediği Abdullah Paşa'nın son dakikada Trabzon'a hareket etmekten vazgeçtiği öğrenilmiştir.

Daha önce kolordulara telgraflar çekerek, pek yakında onlara geleceğini bildirmiş olan Abdullah Paşa'ya bilhassa Erzurum'dan 15. Kolordu Kumandanı Karabekir Paşa'dan "Gelmemesinin iyi olacağı" yolunda bazı tavsiyeler ulaştırıldığı da bildirilmektedir.

Abdullah Paşa'yı Damad Ferid aynı zamanda Üçüncü Ordu Müfettişliğine de tâyin etmişti. Paşa'nın bu mevkiden de istifasını verdiği bildirilmektedir.

İlgililer, Abdullah Paşa'nın mevcut şartlar altında Doğu'ya gitmekten korktuğunu söylemektedirler.

Aynı şekilde vazifesine dönmekten korkan ve istifasını veren diğer bir şahıs da Konya Valisi Cemal Bey olmuştur. Cemal Bey, Kuvayı Milliye aleyhindeki tahrikleri ile tanınmıştır.

SANDALYESİZ BAKAN TEVFİK PAŞA DA HÜKÜMETTEN İSTİFA ETTİ

Üçüncü Damad Ferid kabinesinde sandalyesiz bakan olarak bulunan Tevfik Paşa'nın da dün istifasını verdiği duyulmuştur.

Resmî çevreler her ne kadar Tevfik Paşa'nın sıhhati dolayısıyle istifa ettiğinden bahsetmekte iseler de, Paşa'nın Süleyman Şefik'in Harbiye Bakanlığına getirilmesine şiddetli karşı olduğu ve hatta bu tâyin dolayısıyle Damad Ferid'i Padişah Vahidettin'e şikâyet ettiği bilinmektedir.

Bu üçüncü Damad Ferid kabinesinden üçüncü istifadır. Bundan önce de İzzet Paşa daha sonra Nazım Paşa ayrılmışlardı.

Diğer taraftan dün bazı gazeteler memlekette millî birliğin sağlanması ile alâkalı olarak Harbiye, Adliye ve Bahriye bakanlarının Damad Ferid'e bir muhtıra vermiş olduklarını ve bundan sonra Harbiye Bakanı'nın istifa ettiğini yazmışlarsa da, Nafia Bakanı Ahmet Abuk Paşa, böyle bir muhtıra verildiğine dair haberleri tekzip etmiştir.

AFYON'UN İKAZ GAZETESİ SÜRESİZ OLARAK KAPATILDI

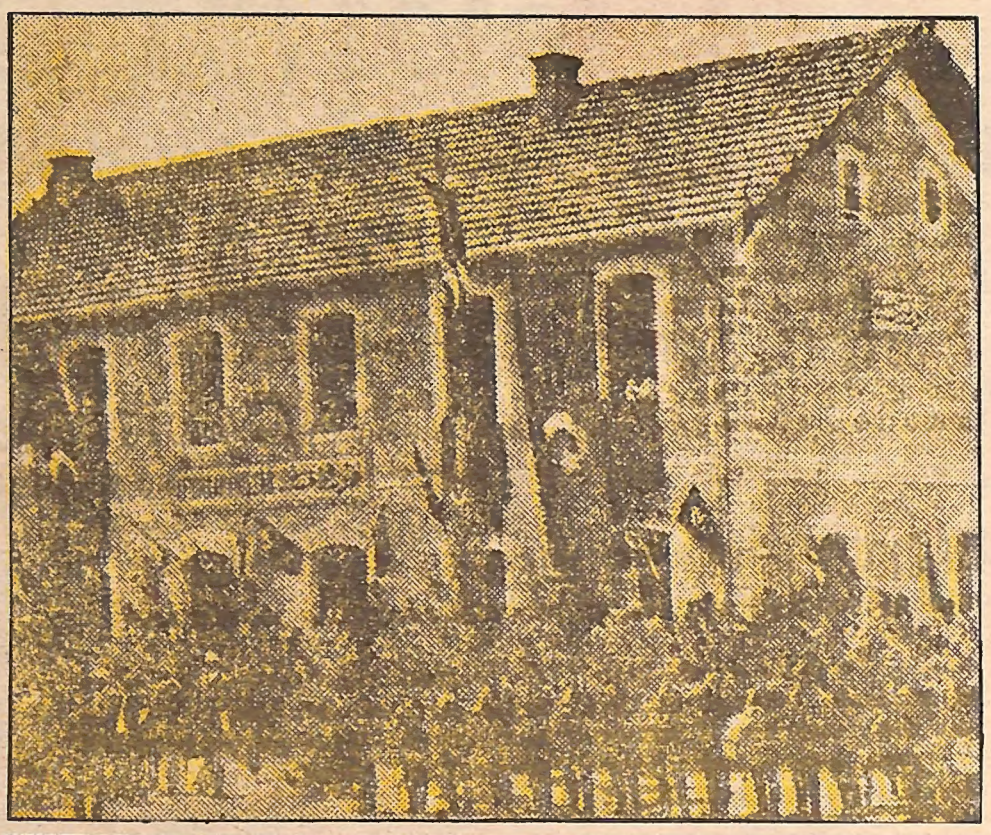

Afyonkarahisar demiryolu istasyonunun 1895 yılında açılışı münasebetiyle yapılan tören sırasında çekilmiş fotoğraf.

AFYONKARAHİSAR

İçişleri Bakanlığı'nın, Anadolu gazetelerinin de sansür altına alınması hususundaki tamiminin ilk uygulanması şehrimizde yapılmış ve yayınladığı bir makaleden dolayı İkaz gazetesi süresiz kapatılmıştır.

İkaz gazetesi, kapatılmasına sebep olan bu makalesinde şunları istemekteydi:

"Anadolu'nun istediği yalnız ve yalnız bir şey var ki, o da hakanlarının tâyin ettiği Başbakanın ve onun teşkil ettiği kabinenin, memleketin münhasıran İstanbul değil fakat Anadolu olduğunu düşünmesidir.

Buralar ahalisi de, tecavüz ve taarruzlardan korunmasını, ırz, can ve mallarının muhafazasını, ziraatta, sanatta hülâsa her şeyde ilerlememizi düşünecek vali, mutasarrıf ve kaymakam istemektedirler.

Hükümetin, vali, mutasarrıf ve kaymakam tâyininde senelerden beri particilik yüzünden çektiğimiz belâları düşünerek artık göndereceksi müllkiye memurlarının parti hayatından uzak bulunmasını veya particiliği kendileri için saklayarak milleti de kendi emel ve fikirlerine hizmete memur kılmamasını temin etmesini istiyoruz."

GÜNAHSIZ HALK

İkaz, makalesinde şunları da kaydetmiştir:

"Mademki bu husus bu derece büyütülüyor, artık Anadolu'nun isteklerini açıkça ileri sürmekte bir sakınca kalmamıştır.

Anadolu, Ahmet Rıza Bey'in dediği gibi adalet ve ıslahat bekliyor. Meşrutiyetin ilânından beri Anadolu'ya gönderilen valiler, mutasarrıflar, kaymakamlar neler yapmışlardır? Bunu İstanbul hiç araştırmadı mı? İstanbul emin olsun ki, hiç mi hiç bir şey yapmadılar. Yaptıkları klüp açmak, istediklerini mebus seçtirmek, ahaliye ağır şeyler yükletmekten ibaret kaldı.

İttihatçılardan sonra gelen İtilafçılardan biraz ümit bekleyen bu masum millet onlardan da boyunun ölçüsünü aldı. Hem de pek az zaman zarfında, pek yaman bir surette.

Müstakil mutasarrıflık merkezi olan şehrimizi bir saatlik bir ziyaret sonunda herkes her şeyi gözleri ile görebilir. 20. asırda Anadolu'nun göbeğinde iki mühim tren hattının birleşme noktasında ve tâ Selçuklüer zamanından kalma olan şehrimiz maalesef hiç terakki eseri, tekamül ve medeniyet görmemiştir.

Bunun kabahatini zavallı, günahsız halka yükletmeyelim, bunun sorumlusu, sık sık değişen hükümet erkânıdır.

Her hükümet değiştikçe buranın da her yer gibi mutasarrıfı değişiyor. Gelen yerleşmeden, gideceğini düşünüyor ve hattı hareketini ona göre ayarlıyor yani şehirde ıslahat icrasına, adalet tesisine ehemmiyet vermiyor. Bu yüzden de buraları bir tekamül adımı bile atamıyor. Hülâsayı kelam, açıkça fikrimizi yazalım, söyleyelim, toprakları-ınız çiğneniyor, ahalimizin malına, namusuna tecavüz ediliyor, yine İstanbul'un gönderdiği hükümet memurları tembellikten, bataatten ve bazen başka şeylerden bir türlü kurtulamıyor."

Bu makale üzerine Afyonkarahisar Mutasarrıfı derhal İkaz gazetesini kapattırmıştır.

Yayınladığı bir makaleden dolayı Afyonkarahisar Mutasarrıfı İkaz gazetesini süresiz kapatmıştır.

Beşiktaş'ta 95 ev tamamen yandı

10 ev de yangını önlemeye çalışan itfaiye tarafından yıkıldı

BEŞİKTAŞ'ta dün gece büyük bir yangın çıkmış ve 95 ev tamamiyle yanmıştır.

Dün akşam 8 buçukta, Cihannüma Mahallesi'nin Mazhar Paşa Sokağı'nda, Üsküdar'daki Altunizade Camii İmamı Hafız Mustafa Efendi'nin evinden önce ateş çıkmış ve yangın rüzgârın da tesiri ile süratle yayılmıştır.

Harunpaşa Caddesi, Serencebey Yokuşu, İmam Sokağı, Cihannüma, Mazhar Paşa Teksetvi sokaklarında 95 ev tamamiyle yanmış, itfaiye, yangına mani olmak gayesiyle 10 evi de bombalarla yıkmıştır.

Yedi saat devam eden şiddetli yangının, Hafız Mustafa Efendi'nin hizmetçisi Ayşe kadının mutfakta ocağı karıştırırken ateşi devirmesinden çıktığı anlaşılmıştır. Polis, Ayşe kadını aramış fakat bulamamıştır.

İzmir Valisi, «Bana suikast yapıldı» diyor

Zaman gazetesinin bildirdiğine göre, İzmir Valisi Kambur İzzet'e karşı suikasd yapılmış fakat netice alınamamıştır.

Gazete, bizzat Valinin İçişleri Bakanlığına gönderdiği bir telgrafta, kendisine suikast yapıldığını bildirdiğini söylemektedir.

Museviler, seçimlere katılmayacak

HAHAMHANE'de yapılan toplantıdan sonra, seçimlere katılmama kararının gerçekleşmesi açıklandı.

Musevilerin seçimlere iştirak etmeyecekleri dün Hahamhane'de yapılan ve iki saat devam eden bir toplantı sonunda açıklanmıştır.

Hahamhane'den bildirildiğine göre, toplantıda varılan karar şöyledir:

"Musevi cemaatleri seçime katılmaya mütemayildir. Halbuki hükümet tarafından teklif edilen seçimin, azınlıklara hak sağlamaya ve doğrudan doğruya Musevi milletinden çıkmayan mebuslar elde edilmesi ile sonuçlanacak olan 1293 Seçim Kanunu mucibince yapılması lâzım geleceğini dikkate alarak bu seçime katılmama kararını almışlardır.

Bu sebeplerden dolayı Musevi Meclisi, Osmanlı Hükümeti Wilson prensiplerine uyarak Osmanlı Musevilerini, seçilecek adaylarını tam bir istiklâl ile ve Musevi İntisap Dairesi vasıtasiyle seçebilmek selâhiyetine malik kılıncaya kadar seçimlere katılmaktan geri durmak zorunluğunu hisseder."

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

CUMARTESİ 16 AĞUSTOS 1919

KOLORDULARIN KENDİ ARALARINDA ŞİFRE İLE MUHABERATI YASAKLANDI

Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa'nın son emri ile müşkül duruma sokmaya kalkıştığı Türk odsunun kahraman askerleri.

YENİ Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa'nın dün bütün kolordulara bir telgraf göndererek, **bundan sonra aralarında şifre ile temas** etmelerini yasak ettiği öğrenilmiştir.

Harbiye Bakanı, kolorduların ancak bakanlıkla yapacakları muhaberede şifre kullanabileceklerini de bildirmiştir.

Harbiye Bakanı'nın bu emrini, şehrimiz millici çevreleri **"haihane bir teşebbüs"** olarak damgalamışlardır. Belirtildiğine göre, Süleyman Şefik Paşa bu emri ile Kuvayi Milliye'yi dağıtmak ve aynı zamanda bütün hazırlıkları hakkında İtilâf Devletlerininbilgi edinmelerine de imkân vermek maksadiyle ilk adımını atmış olmaktadır.

Kolorduların kendi aralarında açık bir şekilde muhabere etmeleri halinde memleketin bütün askeri sırlarının düşman eline de rahatlıkla geçeceği belirtilmektedir.

Harbiye Bakanı'nın tek başına böyle bir mühim kararı almasına imkân görmeyen çevreler, mutlak olarak Damad Ferid'e danıştığını ve onun tasvibi ile bu emrin dün kolordulara acele gönderildiğini söylemektedirler.

Süleyman Şefik Paşa bu emrinde, kolordular arasında birbirlerine bildirilecek çok mühim şeyler olduğu takdirde bunların evvelâ bakanlığına yazılması gerektiğini de ilave etmektedir ki, böylelikle Millî Hareketin bütün teşebbüslerinden önceden haberdar olacak ve ona göre tedbir alabilecektir.

Yalnız Anadolu'daki kolordu kumandanlarının bu emre uyacakları da zannedilmemektedir.

KAMBUR İZZET TEHDİTLER SAVURUYOR

İZMİR, —

İzmir Valisi İzzet dün bölgelerinde bütün mutasarrıf ve kaymakamlıklara bir telgraf çekerek, Millî Teşkilâtın derhal dağıtılmasını yeniden istemiştir.

Bu telgrafında Vali şöyle demektedir:

"Yunanlıların muvakkat olarak işgal ettikleri bölgenin hududunun çizilmesi ve durumun düzenlenmesi için General Milne başkanlığında şehrimize bir İngiliz askerî heyeti gelmiştir. Bu heyetin vazife ve işlerinin selâmetle yürütülmesini sağlamak için evvel emirde işgal bölgeleri dışında bulunan ve "Millî Teşkilât" namı altında toplanan kuvvetlerin yani çetelerin dağıtılması gerekir. Ya hamiyet saikası ile yahut menfaat kastı ile toplanmış olan bu çetelerin hareketleri her ne şekilde olursa olsun siyasî menfaatlerimize tamamen karşıdır.

Şüphesiz ki hükümet çetelerden ziyade memleket menfaatini takdir eder. Binaenaleyh isteyerek veya zorla bu çetelere katılmış olan biçare ahali bilmelidir ki bu hareketlerinin sonu hüsrandan ve netice olarak da hükümet siyasetini karıştırmaktan başka bir netice doğurmaz.Devlet mukadderatının tâyin edilmek üzere bulunduğu bu önemli zamanda bütün ahalimizin ve bütün mülki ve askerî memurların gayet dikkatle hareket etmesi ve bu karmakarışık hallere son vermesi çok lüzumlu bir dereceye varmıştır.

Bu nasihatlerin aksi hareket memleket için aynı hıyanet ve cinayettir. Buna cüret edenlerin her kim olursa olsun derhal yakalanarak şiddetle tedipleri mukarrerdir."

AMERİKAN TAHKİK HEYETİ DÖNÜYOR

Amerikalı diplomat: « «Darülfunun ve Türkocağı bir siyasî parti değildir» dedi

HEYET üyelerinden biri "Artık dinlemeye son verildi" dedi ve Darulfünun temsilcilerinin kabul edilmediğini açıkladı.

Amerikan Tahkik Heyeti üyelerinden biri dün gazeticilere şunları söylemiştir:

"—Heyet, gerek Ermenistan ve gerek manda meselesi hakkındaki tetkiklerini bitirdi. Bizce, milletin bu iki meseledeki görüşü anlaşıldı. Şimdiye kadar dinlediğimiz cemiyet temsilcileri ile vilayetler halkını temsil eden cemiyetlerin beyanları heyetçe kafi görülmektedir. Hususi tetkiklerimiz de bizim bu bapta hasıl ettiğimiz kanaate yardım eylemiştir."

Gazeteciler bunun üzerine kendisine şu suali sormuşlardır.

"Partiler daha son sözlerini söylemediği gibi fikirleri sorulacak daha birçok cemiyetler vardır.Darülfünun Heyeti, Türk Ocağı gibi."

Amerikalı diplomatın cevabı şu olmuştur:

"—Darülfunun ve Ocak birer siyasî parti değildir. Bundan dolayı onların gayeleri sade içtimaîdir. Eğer böyle siyasi olmayan teşekküllerin de kanaatini anlamaya kalkışırsak spor cemiyetleri, esnaf cemiyetleri ve bunlara benzeyen müesseseleri dinlemek lâzım. Halbuki bu mümkün değildir.

Artık dinlemeye son verildi. Son sözünü söylememiş olan heyetler, isterlerse kanaatlerini ve mütalaalarını yazılı olarak bize bildirebilirler. Biz hasıl ettiğimiz kanaati yalnız sulh konferansına bildirebiliriz."

Heyetin önümüzdeki hafta içinde hareket edeceği bildirilmektedir.

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

CUMARTESİ 16 AĞUSTOS 1919

KOLORDULARIN KENDİ ARALARINDA ŞİFRE İLE MUHABERATI YASAKLANDI

Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa'nın son emri ile müşkül duruma sokmaya kalkıştığı Türk odsunun kahraman askerleri.

YENİ Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa'nın dün bütün kolordulara bir telgraf göndererek, **bundan sonra aralarında şifre ile temas** etmelerini yasak ettiği öğrenilmiştir.

Harbiye Bakanı, kolorduların ancak bakanlıkla yapacakları muhaberede şifre kullanabileceklerini de bildirmiştir.

Harbiye Bakanı'nın bu emrini, şehrimiz millici çevreleri **"haihane bir teşebbüs"** olarak damgalamışlardır. Belirtildiğine göre, Süleyman Şefik Paşa bu emri ile Kuvayi Milliye'yi dağıtmak ve aynı zamanda bütün hazırlıkları hakkında İtilâf Devletlerininbilgi edinmelerine de imkân vermek maksadiyle ilk adımını atmış olmaktadır.

Kolorduların kendi aralarında açık bir şekilde muhabere etmeleri halinde memleketin bütün askeri sırlarının düşman eline de rahatlıkla geçeceği belirtilmektedir.

Harbiye Bakanı'nın tek başına böyle bir mühim kararı almasına imkân görmeyen çevreler, mutlak olarak Damad Ferid'e danıştığını ve onun tasvibi ile bu emrin dün kolordulara acele gönderildiğini söylemektedirler.

Süleyman Şefik Paşa bu emrinde, kolordular arasında birbirlerine bildirilecek çok mühim şeyler olduğu takdirde bunların evvelâ bakanlığına yazılması gerektiğini de ilave etmektedir ki, böylelikle Millî Hareketin bütün teşebbüslerinden önceden haberdar olacak ve ona göre tedbir alabilecektir.

Yalnız Anadolu'daki kolordu kumandanlarının bu emre uyacakları da zannedilmemektedir.

KAMBUR İZZET TEHDİTLER SAVURUYOR

İZMİR, —

İzmir Valisi İzzet dün bölgelerinde bütün mutasarrıf ve kaymakamlıklara bir telgraf çekerek, Millî Teşkilâtın derhal dağıtılmasını yeniden istemiştir.

Bu telgrafında Vali şöyle demektedir:

"Yunanlıların muvakkat olarak işgal ettikleri bölgenin hududunun çizilmesi ve durumun düzenlenmesi için General Milne başkanlığında şehrimize bir İngiliz askerî heyeti gelmiştir. Bu heyetin vazife ve işlerinin selâmetle yürütülmesini sağlamak için evvel emirde işgal bölgeleri dışında bulunan ve "Millî Teşkilât" namı altında toplanan kuvvetlerin yani çetelerin dağıtılması gerekir. Ya hamiyet saikası ile yahut menfaat kastı ile toplanmış olan bu çetelerin hareketleri her ne şekilde olursa olsun siyasî menfaatlerimize tamamen karşıdır.

Şüphesiz ki hükümet çetelerden ziyade memleket menfaatini takdir eder. Binaenaleyh isteyerek veya zorla bu çetelere katılmış olan biçare ahali bilmelidir ki bu hareketlerinin sonu hüsrandan ve netice olarak da hükümet siyasetini karıştırmaktan başka bir netice doğurmaz.Devlet mukadderatının tâyin edilmek üzere bulunduğu bu önemli zamanda bütün ahalimizin ve bütün mülki ve askerî memurların gayet dikkatle hareket etmesi ve bu karmakarışık hallere son vermesi çok lüzumlu bir dereceye varmıştır.

Bu nasihatlerin aksi hareket memleket için aynı hıyanet ve cinayettir. Buna cüret edenlerin her kim olursa olsun derhal yakalanarak şiddetle tedipleri mukarrerdir."

AMERİKAN TAHKİK HEYETİ DÖNÜYOR

Amerikalı diplomat: « «Darülfunun ve Türkocağı bir siyasî parti değildir» dedi

HEYET üyelerinden biri "Artık dinlemeye son verildi" dedi ve Darulfünun temsilcilerinin kabul edilmediğini açıkladı.

Amerikan Tahkik Heyeti üyelerinden biri dün gazeticilere şunları söylemiştir:

"—Heyet, gerek Ermenistan ve gerek manda meselesi hakkındaki tetkiklerini bitirdi. Bizce, milletin bu iki meseledeki görüşü anlaşıldı. Şimdiye kadar dinlediğimiz cemiyet temsilcileri ile vilayetler halkını temsil eden cemiyetlerin beyanları heyetçe kafi görülmektedir. Hususi tetkiklerimiz de bizim bu bapta hasıl ettiğimiz kanaate yardım eylemiştir."

Gazeteciler bunun üzerine kendisine şu suali sormuşlardır.

"Partiler daha son sözlerini söylemediği gibi fikirleri sorulacak daha birçok cemiyetler vardır.Darülfünun Heyeti, Türk Ocağı gibi."

Amerikalı diplomatın cevabı şu olmuştur:

"—Darülfunun ve Ocak birer siyasî parti değildir. Bundan dolayı onların gayeleri sade içtimaîdir. Eğer böyle siyasi olmayan teşekküllerin de kanaatini anlamaya kalkışırsak spor cemiyetleri, esnaf cemiyetleri ve bunlara benzeyen müesseseleri dinlemek lâzım. Halbuki bu mümkün değildir.

Artık dinlemeye son verildi. Son sözünü söylememiş olan heyetler, isterlerse kanaatlerini ve mütalaalarını yazılı olarak bize bildirebilirler. Biz hasıl ettiğimiz kanaati yalnız sulh konferansına bildirebiliriz."

Heyetin önümüzdeki hafta içinde hareket edeceği bildirilmektedir.

Tüm Trakya ve Edirne yeniden tehlike altında: Fotoğrafda, 1878 savaşında Rus işgaline düşen şehirde Çarlık askerleri Edirne Pazarı'nda fes alırken.

Venizelos, Trakya'da plebisit yapılmasına karşı koyuyor

TRAKYA Cemiyeti üyelerinden Mehmet Celâl Bey ZAMAN gazetesi muharrirlerinden birine verdiği beyanatta, Trakya Türklerinin plebisit istediklerini açıklamış ve demiştir ki:

"Tarih bir Trakya kabul etmiştir. Şarkî ve Garbî tabirleri yoktur. Umum Trakyalılar, Trakya'nın bir ve parçalanması kabul olmadığına karar vermiş ve bu kararlarını delegeleri vasıtasiyle Sulh Konferansı'na ve İstanbul ile Sofya'daki büyük devlet temsilcilerine muhtıralarla bildirmişlerdir."

Mehmet Celâl Bey, her iki Trakya'nın iktisaden de birbirini tamamladığını, Şarkî Trakya denilen bölgede Türk kesafetinin yüzde 71 olduğunu ve bu kesafetin Garbî Trakya'da yüzde 35'e kadar yükseldiğini de söylemiş ve Venizelos'un bazı iddialarını şu şekilde cevaplandırmıştır:

"Trakya'da, Struma karasuyuna kadar 1.861.827 nufus ahali mevcuttur. Bunun 1.280.355 nüfusu Türk, 236.286'sı Rum, 160.469'u Bulgar, 32.176'sı Arnavutça konuşan Ortodokslar, 25. 323'ü Musevi, 21.491'i Ermeni'dir.

Gerçek bizim söylediğimiz gibidir. Biz davamızı doğru olduğu için şimdiye kadar takdim ettiğimiz muhtırada, çektiğimiz telgraflarda, verdiğimiz istatistiklerin mutlak bir gerçek olarak kabulünü rica etmedik. Bilâkis bu rakamların doğruluğu konferans tarafından ayrılacak tarafsız bir tahkik heyetinin Trakya'da tahkikata memur edilmesini istedik ve istiyoruz.

Venizelos Trakya'da 720 bin Rum'un mevcudiyetinden bahsedeceğine niçin bu nüfus meselesinin bir tahkik heyeti marifetiyle halledilmesini istemiyor? Ve niçin Trakya mukadderatının plebisit suretiyle tayinine bütün varlığı ile karşı koyuyor? Şu nokta üzerinde kısa bir muhakeme Yunan iddialarının yanlışlığını ispata kâfi olduğu cihetle daha fazla münakaşaya lüzum yoktur."

GARBÎ TRAKYA'NIN İŞGALI

Mehmet Celâl Bey, Garbî Trakya'nın yavaş yavaş İngiliz ve Fransız kuvvetleri tarafından işgal altına alınmakta olduğunu da söylemiş ve Yunan işgali altındaki Trakya'ya temasla demiştir ki:

"Bu sahanın Sarışaban gibi bazı kazalarında tek bir Rum ve Bulgar köyü değil nüfusu bile mevcut bulunmadığı gibi Drama, Kavala gibi yerlerin de Müslüman nüfusu yüzde 90'a kadar yükselmektedir. Diğer bölgelerde de yine Türkler ezici bir çoğunluk teşkil etmektedir. Bundan dolayı Trakya komitesinin Trakyalılar hesabına Bulgar ve Yunanlılardan kurtarılmasını Avrupa ve Amerika'nın adaletinden bekledikleri arazi Struma'ya kadar olan Trakya'dır."

Venizelos

Sulh ü Selamet Partisi, mandayı asla kabul etmiyor

PARTİ açıklamasında, "İstiklâl hiçbir zaman himaye ve esaret kabul edemez" diyor.Sulh ü Selamet Partisi üyelerinden Mustafa Arif Bey, Amerika komisyonunun, belediye temsilcilerine manda meselesi hakkında yapmış oldukları beyanatla ilgili şunları söylemiştir:

"Mandanın kabulü esası üzerine partimiz kimse ile müzakereye taraftar değildir. Amerika komisyonunun, İstanbul ahalisi adına dinlediği heyete mandanın yeni icad edilmiş bir kelime olmadığını ve Cemiyeti-Akvam'ın mandater olan devleti istediği zaman değiştirilebileceğini ve yine Cemiyeti Akvam'ın ilerleme yolunda gelişecek millet üzerinden mandaterliği kaldıracağını, bunun tamamen koruma ve vasilikten ibaret olduğunu söylediği görülüyor.

İstiklâl ise hiçbir zaman himaye ve esaret kabul edemez. İstiklâl sahibi olan bir devlet kendi içişlerini düzeltmek için gereken kaynakları kendi tayin eder. Ancak, istiklâl sahibi olmayan devletlere bu surette himaye konabilir. Bu şekil gerek Wilson prensiplerine ve gerekse Cemiyeti Akvam hakkında kabul ettikleri nizamnamenin 22. maddesine tamamen tabidir. Çünkü Wilson prensipleri ile tam istiklâlimizin sağlanacağı temin olunduğu gibi Cemiyeti Akvam nizamnamesinin 2. maddesine de ancak yeni teşekkül edecek devletler hakkında mandalardan bahsedilmektedir. Yoksa, yedi asırlık şan ve şerefle dolu bir geçmişe malik olan bir devletin himayesi bahis konusu olamaz. Bu konuda tarihi delillerimiz pek çoktur.Yedi asırdan beri Osmanlı memleketlerindeki gayri müslim unsurlar her hususta gelişmiş ve çoğalmışlardır.

Devletlerin keyfine tabiî bir mandanın bahis mevzuu olması hiçbir Türk'ün kabul edeceği bir hal olamaz.

ERMENİSTAN

Osmanlı hükümetinin teşekkül etmiş bulunduğu yedi asırdan beri Ermeniler hiçbir noktada ekseriyeti haiz olmadıkları için bize göre bir Ermenistan meselesi bahis mevzuu olamaz."

Önceki gün Amerikan Tahkik Heyeti tarafından dinlenen Sivas eski mebusu Mustafa Ziya Bey, bu toplantıda kendisine sorulan suallere verdiği cevaplar hakkında demiştir ki:

"Şark vilâyetlerinde ve özel olarak Sivas vilâyetinde yoğun bir İslâm çoğunluğunun mevcud olduğunu, Hıristiyanlar'ın mevcud nüfusa nisbetle harpten evvel de yüzde 16'yı geçememekte bulunduğunu izah ederek öteden beri vatandaş iki kavim arasında geçen hayatın samimi olduğunu izah ettim."

Amerikan Kız Mektebi Müdiresi Milis'e göre, manda lehinde 14 sebep varmış

Amerikan Kız Mektebi Müdiresi Miss Mary Milis Patrick, Amerikan mandası lehinde 14 sebep gösteriyor.

LONDRA—

İSTANBUL'da Amerika Kız Mektebi Müdiresi bulunan Miss Meri Milis, Türkiye'de manda meselesi hakkında aşağıdaki mütalaaları ileri sürmektedir:

"Yakın Şark meselesi ile de ilgili olmak üzere sanırım ki Türkiye Amerika mandası lehinde en az 14 sebep mevcuttu. Bu sebeplerden biri Yakın Şark'ta sulhün yerleşmesidir ki, bu, cebir ve kuvvetle değil içeriden temin edilmelidir. Bütün Yakın Şark ahalisi Amerika mandasını kabul edeceklerdir. Filhakika Türkiye İmparatorluğu içinde 14,15 milyon miktarında bulunan Müslümanlar üstünlüğü haiz bulunmaktadırlar. Türkler diğer her hangi bir milletin mandasına Amerikan mandasını tercih edeceklerdir.

Türkiye İmparatorluğu içinde oturan Rumlar, takriben iki milyon kadardır. Bunlar, Yunan tabiiyetinde olmayıp Osmanlı Rumları olarak tanınmıştır. Ve Amerikan mandasını istekle karşılayacaklardır. İmparatorluk dahilinde takriben bir-bir buçuk milyona varan Ermeniler Amerikalıları dost telâkki etmektedirler.

Şark'ta nifak, kin ve düşmanlığın başlıca sebeplerinden biri mezhep işleri ile hükümet işlerinin birbirine karıştırılmasıdır. Amerikalılar, dostane münasebetlerin tesisi için fertler arasında birbirinin şahsına hürmet edilmesi lüzumunu telkin edeceklerdir. Türkiye'deki ahali dil bakımından birtakım kısımlara bölünmüştür. Amerikalılar, muhaberat için İngiliz dilini ithal edeceklerdir.

Bugün İmparatorluk dahilinde aynı para ve aynı sistem, şimendifer, aynı rusum ödenecektir."

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

PAZARTESİ 18 AĞUSTOS 1919

Mustafa Kemal Paşa, Damad Ferid hükümetinin iş göremeyecek duruma düştüğünü belirtmekte ve süratle seçimlere gitmesini istemektedir.

İzmir Valisi, Yunan idaresini öven beyanat veriyor

İZMİR

ATİNA'da yayınlanmakta olan EMBROS gazetesinin muhabirine beyanatta bulunan İzmir Valisi İzzet, Yunan işgâl makamlarını övmüş ve Kuvayi Milliye'ye yeniden çatarak:

"Bu çetelerin yakalanması için şiddetli emirler verilmiştir. Yakalananlar zincire vurularak buraya getirilecektir" demiş ve şunları ilâve etmiştir:

"— Şimdi burada bulunan bizlere her iki unsuru birbirine yaklaştırmak ve uyuşturmak vazifesi düşüyor. Bu konuda, yüksek komiser Stergiades, general Nieder ve sair Yunan subaylarının çalışmaları övülmeye lâyıktır!

— Benim fikrime göre her iki unsur maziyi unutarak dostluk ve sevgi ile yaşayacaklardır. Biz birbirimizle kaynaşmış bulunuyoruz. Asırlardan beri birlikte yaşıyoruz. Gerek Türkiye'nin ve gerek Yunanistan'ın menfaati icabatından olarak birlikte yaşayacağız."

Ege bölgesinde Yunan icraatını öven Türk Valisi beyanatı sonunda:

"— Son zamanda şehrimize gelen İngiliz generali Milne tarafından tesis edilecek tarafsız bölge sayesinde faaliyet gösteren çetelere son verilecektir. Bir aydan beri bu bölgenin tesisini tavsiye ediyorum. İşte şimdi fikrimin doğruluğu meydana çıkıyor" demiştir.

MUSTAFA KEMAL'İN DAMAD FERİD'E İHTARI:

«MİLLİ HAREKETE KARŞI DÜŞMANCA DAVRANMAKTAN VAZGEÇ»

Paşa gönderdiği telgrafta, «İstanbul hükümetinin giriştiği olumsuz işleri hiçbir yerde, hiçbir kimse yürütemeyecektir» diyor

ERZURUM

MUSTAFA Kemal Paşa, önceki gün İstanbul'a Damad Ferid'e bir telgraf göndererek, Milli Harekete karşı düşmanca davranmaktan vazgeçmesini ihtar etmiş ve:

— "İstanbul hükümetinin giriştiği olumsuz işleri hiçbir yerde, hiçbir kimse yürütemeyecektir" demiştir.

Mustafa Kemal Paşa, Damad Ferid hükümetinin iş göremeyecek duruma düştüğünü de belirtmekte ve süratle seçimlere gitmesini istemektedir.

Mustafa Kemal Paris'te sulh konferansında Klemanso'nun Damad Ferid'e verdiği hakaretlerle dolu cevabı mevzubahis ederek: "Tanrı'ya binlerce şükür olsun ki, milletimiz ruhundaki azmi celâdetle tarih boyunca sürüp gelen hayat ve varlığını ne alınyazısına bırakacak, ne de böyle cellâtça hükümlere kurban edecektir" demiş ve İstanbul hükümetini suçlayarak şunları kaydetmiştir:

"Dokuz aydan beri işbaşına gelen hükümetlerin, hep birbirinden daha çok güçsüzlüğe uğraması ve en sonunda ne yazık ki, artık iş göremez bir kerteye düşmesi, milletin yüksek onuru karşısında gerçekten pek üzücü oluyor. Doğrusu şu ki, vatan ve milletin kaderi için içeride ve dışarıda sözü geçer olmak mutlaka milli iradeye dayanmayı gerektirir.

Yaşama hakkı ve bağımsızlığı için çalışan milletin amacındaki temizlik ve içtenliğe karşı İstanbul hükümeti düşmanca davranma yolunu tutuyor. Böyle bir davranış elbette büyük üzüntüler doğurur. Milleti, İstanbul hükümetine karşı istenilmeyen davranışlara sürükleyecek niteliktedir. Çok açık olarak söyleyeyim ki, millet, her türlü iradesini kullanabilecek güçtedir. Yapabileceklerini önleyebilecek hiçbir kuvvet yoktur. İstanbul hükümetinin giriştiği olumsuz işleri hiçbir yerde, hiçbir kimse yürütemeyecektir. Millet, çizdiği program içinde çok kesin ve kati adımlarla maksadına yürümektedir... İstanbul hükümetinin şimdiye kadar olan engelleyici davranışlarının hiçbir yerde hiçbir tesir yapmamakta olmasıyla gerçek durumun sizce anlaşıldığına şüphe yoktur.

İngilizlerin gösterdikleri yolda kurtuluş çaresi aramak da yersizdir ve sonucu yıkımdır. Kaldı ki, İngilizler de en sonunda kuvvetin millette olduğunu anlayarak hiçbir dayanağı olmayan ve millet namına hiçbir taahhütte bulunamayan ve bulunsa bile bunu millete benimsetemeyecek olan bir hükümetle neticeli bir işe girişmenin mümkünolamayacağına kâni olmuşlardır."

TEVFİK PAŞA, DAMAD FERİD VE İÇİŞLERİ BAKANI'NI SUÇLADI

«DAHİLDEKİ HAREKATTA BEN İSYAN MAHİYETİ GÖRMÜYORUM»

Damad Ferid ve İçişleri Bakanı'nı suçlayan Tevfik Paşa.

DAMAD Ferid kabinesinden istifa etmiş olan Tevfik Paşa dün ZAMAN gazetesinin muhabiri ile çok mühim bir mülâkat yapmış, Damad Ferid ile İçişleri Bakanı Adil Bey'i suçlamış ve manda fikrini de şiddetle reddetmiştir.

ZAMAN gazetesinin muhabiri önce dış politika konusunda bir sual sormuş, bu yüzden memleketin durumu hakkında bilgi istemiştir. Buna Tevfik Paşa, memleketin işgâl altında bulunduğunu hatırlatarak cevap vermemiştir.

Bunun üzerine gazeteci, Türkiye'nin dahili durumu hakkındaki fikirlerini sormuş ve şu cevabı almıştır:

"— Anadolu'da karışıklık vardır. Fakat bu karışıklık tamamiyle siyasî bir mahiyeti haiz değildir. Bunda, zaruretin de pek büyük rolü vardır. Hükümetin vazifesini icraya çalışmakta olduğunu gördüm. İnşallah yakın zamanda asayiş yerleşir."

Gazeteci bu defa, eski başbakana şu suali sormuştur:

"— Hükümetin bu karışıklığı yatıştırmak için asker sevkedeceğinden bahsediliyor. Hattâ bir gün İçişleri Bakanı bizzat bendenize, icap ederse askerî kuvvetler gönderilmesinden de çekinilmeyeceğini söylemişti. Bu tedbiri doğru buluyor musunuz?"

İçişleri Bakanı Adil Bey'in, birbirleri ile vuruşturup kırdırmak istediği Türk ordusunun bir birliği

HACET YOK

Tevfik Paşa buna cevaben demiştir ki:

"— Hükümet adına asker sevkine hacet yok. Memleketin müdafilerine karşı asker sevketmek bir insanın evinde oturanları öldürmek istemesi demektir. Bunlar hükümete karşı isyan etmediler ki, asker sevkine lüzum görülsün. İzmir işgâli üzerine halk memleketi korumak için bu teşkilâtı yapmış Zat-ı Şahaneye her gün sadakatlerini telgrafla bildiriyorlar. Binaenaleyh dahildeki harekâtta ben bir isyan mahiyeti görmüyorum. Hükümetle millet birbirinden ayrılmaz, ayrılamaz. Ve ayrılmamalıdır."

Hükümet hakkında sorulan suale de Tevfik Paşa şu şekilde cevap vermiştir:

"— Kabine, birbirine uymuş kimselerden kurulu değildir. İstifaların birbiri arkasından gelmesi bundan ileri geliyor. Kabinede birlik hasıl olmadıkça istifaların sürüp gelmesi de ihtimal dahilindedir. Ben kabineye dahil değildim. Meclis'i Vükelâya memurdum. Memuriyetimi lüzumsuz gördüm. Onun için çekildim."

Tevfik Paşa, gazetecinin manda meselesi hakkındaki sualini de şöyle cevaplandırmıştır:

"— Türkiye üzerine bir manda konacağı meselesi henüz bir rivayetten ibarettir. Sulh konferansı bu mesele ile henüz uğraşmamıştır. Manda meselesi hakkındaki kanaatime gelince manda, ister vesayet ister himaye manâsına kabul edilsin, bir milletin istiklâli ile kabili telif değildir. Manda istiklâli ihlâl eder. Binaenaleyh Türkiye'ye bir mandater tayinini istemek hiçbir surette doğru olamaz. Yok, manda muavenet manâsına alınır da istiklâlimize halel getirmeksizin uygulanırsa o vakit bizce kabule şâyan olabilir."

MEBUSLAR EVVEL PADİŞAH SONRA...

Tevfik Paşa, seçim meselesinde de demiştir ki:

"— Seçimlerin çabuklaştırılması lâzımdır. Çünkü aktedilecek sulhu, Mebusan Meclisi'nin tasdiki zaruridir. Mebusan olmazsa sulhun Padişah tarafından tasdiki icap eder. Halbuki meşruti memleketlerde mebuslar evvel Padişah sonra gelir!

— Hıristiyanların seçime katılmayacağını söylüyorlar. Bu, onların zararına bir hareket olduğu için istedikleri gibi harekette serbesttirler."

Sulh ü Selamet Partisi, manda ile ilgili bir tebliğ yayınladı

Sulh ü Selamet Fırkası Başkanı Ferit Paşa.

MANDANIN, "Müzaheret" kelimesi ile tercüme edilip zehir gibi acılığının hafifleştirilmek istendiği belirtiliyor.

Sulh ü Selâmet Partisi, manda konusunda katî görüşünü bir tebliğ ile açıklamıştır. Parti, vardığı sonucu şu şekilde bildirmektedir:

"Her ne sıfat ve unvan ile olursa olsun, bir ecnebi devletin idaresine girmek için istiklâlimizi az çok haleldar etmeyecek bir şekil ve suret tasavvur olunamayacağı gibi istiklâlimize dokunmak ihtimali bulunan hiçbir şeyin hayır ve menfaat ümidine de yer olmadığı aşikârdır.

Cemiyeti Akvam nizamnamesinin fiili tatbikatına dair olan izahatına rağmen şahsî görüşlere dayanarak müzaheret kelimesi ile tercüme edilip zehir gibi acılığını hafifleştirmek istenen manda, bilfarz hiçbir suretle istiklâli bozucu olmasa bile, uzak memleketlerdeki bazı müstemleklerle umumî harp neticelerinin müsaadesinden faydalanarak, mevcudiyet gösteren ve hükümet tesis edecek olan bazı kavimlerin ortaya çıkarılan bu tedbirlerin, bunca makbul mefahirî ve azim medeniyet eserleri ve ezici satfeti ile uzun asırlardan beri dünyada tarihî bir mevkî mahsus ve muhteremi bulunan ve hatta altmış, bu kadar sene evvel hususî luahede ile Avrupa devler heyetine girmiş ve Avrupa hukuku umumiyesi ve cemiyeti menfaatlerinden hissedar olduğu ilân ve tesdik olunan ve hilâfet sıfatını haiz olmak itibariyle de her halde istiklâlinin mahfuz olması 300 milyon milyon İslâmın esas akidelerinden bulunan ve bir eski saltanata kadar şumulünü tevsî adil ve insaftan namütenahi uzaklaşmak olur.

Bütün dünyanın kabul ve takdirine mazhar olan ve mütareke şartları ile sulhün de esasını teşkil eden Wilson prensipleri ile Türk devleti ve milleti için vaad ve temin edilen tam istiklâl dahi vekâlet usulünün bize kadar teşmiline katiyen müsait olmayıp farzı muhal olmak üzere aksi hâl cihana ilân eylediği prensiplerinin hükümlerinin muhafazasına Amerika cumhurreisi hazretlerini mecbur edecek ve bu keyfiyet Amerika hükümeti için de ihmal edilemeyecek bir şeref ve haysiyet meselesini teşkil edecektir."

Milliyet

İSTİKLÂL SAVAŞI gazetesi

KALK UYAN YOKSA ARDI HİCRANDIR

HAZIRLAYAN: ÖMER SAMİ COŞAR

SALI 19 AĞUSTOS 1919

ALAŞEHİR KONGRESİ'NDE DAMAD FERİD'İN İSTİFASI İSTENDİ

MİLLİ Kongre'nin üçüncü gününde delegeler el kaldırma suretiyle aşağıdaki kararı kabul etmişlerdir.

"Yunanlıların, mukaddes ve ecdadımızın kahramanlıklarla, akıttıkları kanlarla yoğrulmuş topraklarımızdan kati surette tardı gayesini güden Harekâtı Milliye, memleketimizden Yunanlılar çıkarılmadıkça, hiç bir suret ve vaad ile teskin ve tatil edilemeyecek ve işgal sahasının tahdidi münasebetiyle ve Yunan tecavüz ve işgalinin muvakkat olduğu nazarı itibara alınarak sırf İtilaf Devletlerinin emir ve kararına itaat etmek maksadıyla muvakkaten taarruz tatil olunsa bile, sulh konferansınca, işgal mıntıkasının Yunanlılara verilmesine karar verildiği takdirde milletin galeyanı tekrar ve pek müthiş bir surette feveran edecektir."

"Kabul, Kabul.." sesleri ile karşılanan bu karar İtilâf Devletleri temsilcileri ile İzmir'deki tahkikat komisyonu üyelerine gönderilecektir.

DAMAD'I İSTEMİYORLAR

Dünkü toplantıda delegelerden bazıları İstanbul hükümetini tenkid etmişlerdir. Bu arada Kongre Başkanı Hacim Muhittin Bey Padişah'a telgraf çekilerek, kongre adına, Damad Ferid'in değiştirilerek, "Milli arzuyu takdir edecek" yeni bir hükümetin teşkiline imkân verilmesinin istenmesini teklif etmiştir.

Teklifini savunurken Hacim Muhittin Bey demiştir ki:

"—Gayemizin sırf Yunanlıların memleketimizden tardından ibaret olduğunu ne İstanbul anlamış ve ne de hükümete anlatmak mümkün olmuştur. Bizi birçok yük altına koymuşlardır. Ne kadar evsaf-ı sefile varsa atfettiler. Vatanın kurtuluşu için cansiperane çalışırken böyle itham olunursak şüphesiz hepimizin teessürü, mucip olur."

Bu teklif hakkında bugün karar verilecektir.

TELGRAFLAR

Kongre, Padişah'a, Başbakan'a ve General Milne'ye telgraflar çekilmesini de kabul etmiştir. Padişah'açekilen telgrafta gayenin, Anadolu'dan Yunanı tardetmekten başka bir şey olmadığı, saltanata bağlı bulunulduğu belirtilmektedir.

Kongrede delegelerin bir kısmı, Damad Ferid'e telgraf çekilmesinin lehinde bulunmamışlar ve bu telgraf reye konduğunda 12 delegenin müstenkif kaldığı görülmüştür.

Telgraflarda kongrenin particilikle hiçbir alakası bulunmadığı da belirtilmektedir.

Ali Fuat Paşa

TEVFİK PAŞA'NIN BEYANATI, GENİŞ TEPKİ UYANDIRDI

ESKİ başbakanlardan Tevfik Paşa'nın önceki gün ZAMAN gazetesi muhabirine verdiği beyanat geniş tepki uyandırmış ve Damad Ferid'in ısrarlı talepleri üzerine Matbuat Müdüriyeti Tevfik Paşa'dan bir tavzih koparmaya muvaffak olmuştur.

Evvela Matbuat Müdüriyetinin resmî açıklamasında İçişleri Bakanı Adil Bey'in kimseye, Anadolu'ya icabında askerî kuvvet sevkederiz şeklinde beyanda bulunmadığı söylenmekte ve bu gibi haberleri yayanların şiddetle cezalandırılacakları tehdidi de savurulmaktadır.

Tevfik Paşa'nın adına Matbuat Müdüriyeti tarafından yapılan tavzihte de deniliyor ki:

"Anadolu'daki kargaşalığın yatıştırılması maksadıyla İçişleri Bakanı'nın, icab ederse askerî kuvvet sevkinden çekinilmeyeceğine dair olan beyanatları ile mezkur tedbirin doğru olup olmadığına dair muhbir tarafından vaki olan suale cevaben Tevfik Paşa hazretleri:

—Bu bir zuhul olsa gerek. İçişleri Bakanı böyle bir şey söylememişlerdir. Eğer isyan vuku bulursa isyanı bastırmak her hükümetin vazifeleri cümlesindendir" yolunda ifadatta bulunmuşlardır.

'Meşruti memleketlerde mebusan evvel padişah sonra gelir' cümlesi de Tevfik Paşa'nın beyanatına tamamen mutabık değildir. Tevfik Paşa, 'Muahedeyi sulhiye aktedildikten sonra evvela Meclisi Mebusan tarafından tasvip ve kabul ve bilahare Padişah tarafından tasdik olunur' tarzında beyanatta bulunmuşlardır."

● Harbiye Bakanı'nın şifre kullanılmasını yasaklayan emri ters tepti

Karabekir Paşa, emrin derhal iptal edilmesini istedi

● 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa da emir kaldırılmazsa, bütün postahaneleri işgal edeceğini bildirdi

ERZURUM

HARBİYE Bakanı'nın kolorduların kendi aralarında şifre kullanamayacaklarına ve açık telgrafla konuşabilecek'lerine dair emri burada infial yaratmıştır.

Mustafa Kemal Paşa ile bu konularda daimi temas halinde bulunan 3. Ordu Müfettiş Vekili ve 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa dün akşam Başbakan Damad Ferid'e bir telgraf çekmiş, "Askerî sırların ifşasını emrederken millî tarihimizi ebediyen lekeleyen" Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa'yı şikâyet etmiştir.

Karabekir Paşa, bu emrin derhal iptalini istemektedir.

Gene dün akşam buradan Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa'ya çekilen telgrafta ise:

"Seferber düşman karşısında askerî sırları açıklamanın kanunlara göre cezası idam iken, siz askerî sırların açıklanması emrini veriyorsunuz" denmekte ve Kolordu tarafından bütün birliklere Harbiye Bakanı'nın bu emrine uyulmaması hususunda direktifler verildiği ve aksi hareket edecek olanların da gerektiği şekilde cezalandırılacağı bildirilmektedir.

Karabekir Paşa, Şefik Paşa'ya, mütarekeden beri Harbiye Bakanlığı'na gelen onbirinci bakan olduğunu hatırlatarak şimdiye kadar kimsenin böyle bir emir vermemekte olduğunun görüldüğünü ilave etmekte ve Kafkasya sınırlarında Türklerin karşı karşıya bulundukları tehlikeleri de anlatarak:

"Bilcümle kumanda makamlarının da hudutlara varıncaya kadar şifre muhaberatından menedilmesi ancak Ermenistan'ın ve mevcudiyetimize düşman olanların menfaatine kaydedilebilir" demektedir.

ALİ FUAT PAŞA'NIN IHTARI

ANKARA

Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa dün Harbiye Bakanı Süleyman Şefik Paşa'yı telgraf başına çağırtarak kendisine ihtarda bulunmuş ve şifre muhaberatının yasaklanmasına dair emri 24 saat içinde geri almadığı takdirde bütün postahaneleri askerî işgal altına alarak şifre ile muhaberata devam edeceğini bildirmiştir.

Harbiye Bakanının bugün cevap vermesi beklenmektedir.

Buraya gelen haberlere göre, diğer kolordu kumandaları da aynı tepkiyi göstermişlerdir.

Göç kervanı

Askerî Şûra üyelerinin toptan istifa ettikleri haberi yalanlandı

Harbiye Bakanı'nın selahiyetlerini aşarak bakanlık için tasfiyelere girişmesi ve yeni tayinler yapması üzerine, azil ve tayin işleri ile görevli bulunan Askerî Şûra'daki üyelerin toptan istifa ettikleri duyulmuş fakat bu haber Süleyman Şefik Paşa tarafından tekzip edilmiştir.

Süleyman Şefik Paşa şunları söylemiştir:

"—Askerî Şûra zaruri askerî ihtiyaçlara müteallik acele ve önemli meselelerin halli sebeblerini tamamlamak üzere kendisine tevdi olunan hususları müzakere eder. Bahsolunan tebeddülat ise kutlu başkumandanımız Padişah Efendimizin iradei seniyelerine iktiran eylemiştir.

Padişah, Askerî Şûra nizamnamesinde yazılı maddeler mucibince bu na selahiyettardırlar.

Biz de asker olmak sıfatıyla amirlerine ve iradelerine itaat ederiz. Askerî Şurâ üyelerinin istifa ettikleri hakkındaki şayiayı tekzibe mezunsunuz. Askerî Şûra'nın lagvı da yalandır."

Taksim arsası 400 bin liraya satılmış

Toprağın metrekaresinin 3-4 liradan satıldığı, devletin ise büyük zarara uğradığı belirtiliyor

TAKSİM arsasını 1913 yılında 400.000 lira mukabilinde ve bazı şartlarla satın almış olan şirket, arsanın kati surette kendisine devrini Harbiye Bakanlığı'ndan talep etmektedir.

ARAZİ HALEN BOŞ

Taksim Kışlası'nın da bulunduğu bu arazi halen boş durmaktadır.

Şirket temsilcileri ayrıca Harbiye Bakanlığı'ndan senesi 30.000 liradan dört senelik tazminat olmak üzere 120.000 lira verilmesini de talep etmişlerdir. Harbiye Bakanlığı'nın halen bu meseleyi tetkikle meşgul bulunduğu bildirilmektedir.

METREKARESİ 4 LİRA

(Antant) gazetesi, harita üzerinde sokaklar ve saire için arazi ayrıldıktan sonra arsanın 150.000 metrekare olduğunu bildirerek, bu kadar toprağın 400.000 liraya elden çıkarılmasının hükümet için büyük zarar olduğunu belirtmektedir. Zira bu takdirde Taksim gibi bir yerde her metrekareye dört lira fiyat verilmiş oluyor. Halbuki tahmini olarak bu topraklar için metrekareye yirmi lira kıymet takdir edilmektedir. O halde arsanın hakiki kıymeti iki milyon lira olmak lâzım gelir.

Göçmenlerden 280 bini Anadolu'ya geçti

İSTANBUL'A 400 BİNDEN FAZLA GÖÇMEN GELDİ

SON Cihan Harbi'nin son günlerinde ve mütarekeyi müteakip muhtelif istikametlerden İstanbul'a 400 binden fazla muhacir geldiği açıklanmıştır.

Bu konuda şu bilgi verilmektedir.

Bulgaristan'dan 115.803 Yunanistan'dan 143.193, Sırbistan'dan 117.560, Karadağ'dan 27,919, Rusya, Romanya ve Bosna'dan da 9.359 göçmen gelmiş, bunların 132 bini Edirne vilâyeti sınırları içinde kalmış 280 bin kadarı da Anadolu'ya geçmiştir.

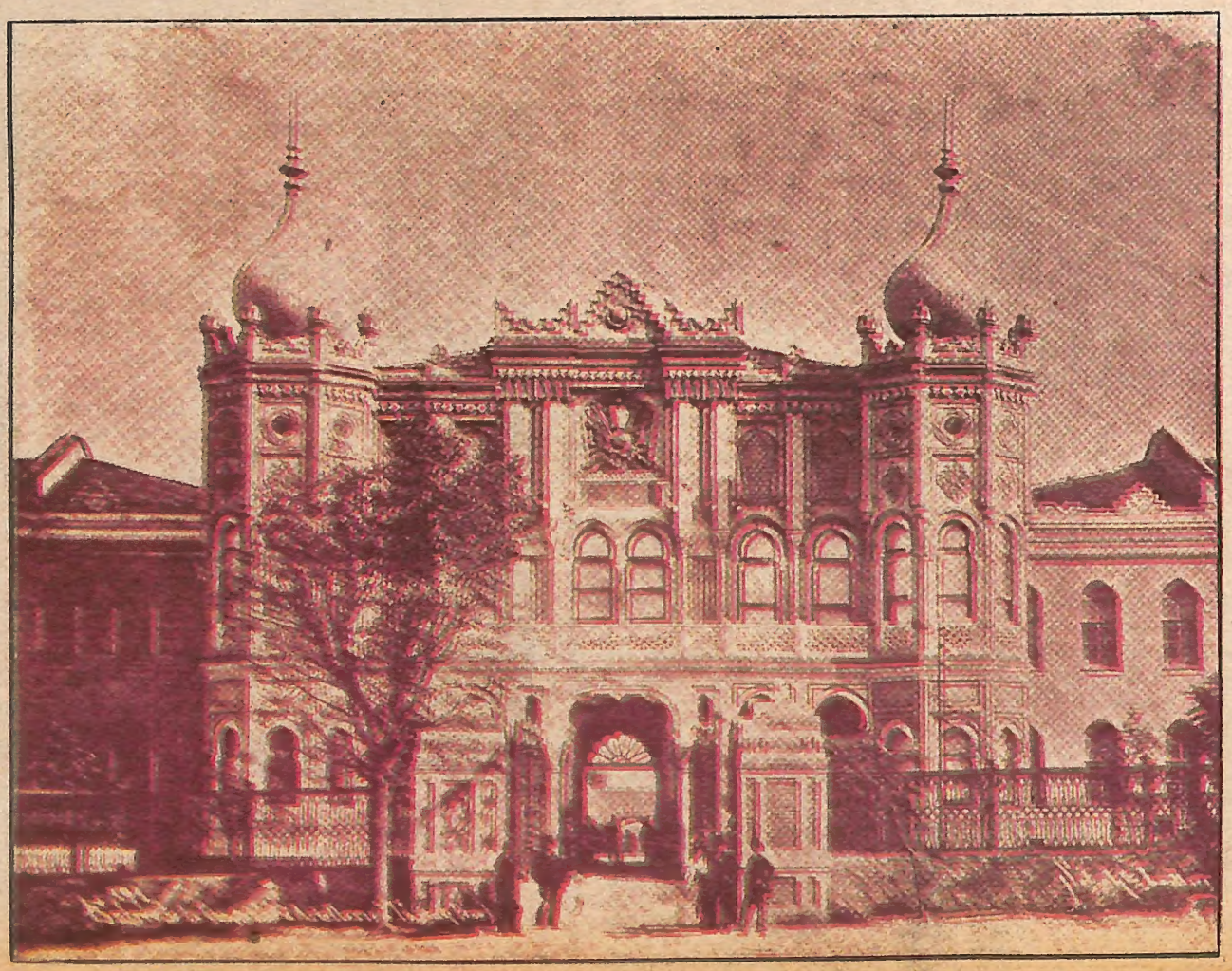

Taksim Kışlası'nın kapısı...